

PIKALUOTOT JA PIKALUOTTOA OTTANEIDEN MAKSUVAIKEUDET

Katja Järvelä
Mika Saastamoinen
Jussipekka Salo

PIKALUOTOT JA PIKALUOTTOA OTTANEIDEN MAKSUVAIKEUDET

Katja Järvelä
Mika Saastamoinen
Jussipekka Salo

Julkaisija

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Puhelinvaihe: 029 505 3000

Sähköposti: kirjaamo@kkv.fi

Muut julkaisut: <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/>

ISSN 2814-4929

ISBN 978-952-6684-94-9

SISÄLLYS

Esipuhe.....	7
1 Selvityksen tausta ja tavoite.....	9
2 Kuluttajien velkaantuminen rekistereiden valossa.....	11
3 Pikaluottoja koskevat kyselytutkimukset.....	16
3.1 Tilastokeskuksen tulonjakotilasto.....	16
3.2 KKV:n kuluttajakysely.....	17
3.3 Muut kuluttajakyselyt.....	17
4 Pikaluottojen ottaminen.....	20
4.1 Kuinka yleistä pikaluottojen ottaminen on?.....	20
4.2 Ketkä pikaluottoja ottavat?.....	24
5 Maksuvaikeuksien kokeminen.....	25
5.1 Maksuvaikeuksien kokeminen Tilastokeskuksen kyselyssä.....	25
5.2 Maksuvaikeuksien kokeminen KKV:n kyselyssä.....	28
6 Yhteenveto ja pohdinta.....	31
Lähteet.....	37
Liitteet	
Liite 1: Tilastokeskuksen kyselyn pikalainoja ja koettuja maksuvaikeuksia koskevat kysymykset.....	41
Liite 2: KKV:n kysely pikaluotoista.....	42
Liite 3: Pikalainaa ottaneet taustamuuttujittain Tilastokeskuksen kyselyaineistossa v. 2007–2018.....	43
Liite 4: Pikalainaa ottaneiden maksuvaikeudet taustamuuttujittain Tilastokeskuksen kyselyaineistossa v. 2007–2018.....	44

ESIPUHE

Pikaluottoihin liittyvät ongelmat ovat viime vuosina työllistäneet niin valvovia viranomaisia kuin lainsäätäjiäkin. Kuluttaja-asiamies on puuttunut tiettyjen luotonmyöntäjien kohtuuttomiin luottokustannuksiin, ja lainsäädännön keinoin on muun muassa laskettu luottojen enimmäiskorkoa.

Pikaluotot näyttävät aiheuttavan ongelmia ainakin osalle niiden ottajista. Tähän asti on kuitenkin ollut heikosti tietoa siitä, kuinka yleistä pikaluottojen ottaminen ylipäättään on ja kuinka suuri osa pikaluottojen ottajista kokee maksuvaikeuksia. Pikaluottoihin liittyvien ongelmien laajuuden ja laadun ymmärtäminen on tärkeää, jotta ymmärrettäisiin paremmin, miten markkinaa pitäisi säännellä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) raportissa kootaan yhteen tuoreita, pikaluottoja koskevia kyselytutkimuksia ja pyritään niiden avulla arvioimaan sekä pikaluottojen että niihin liittyvien ongelmien yleisyyttä. Raportin runko muodostuu Tilastokeskuksen tulonjakotilaston kyselystä sekä KKV:n toteuttamasta kyselystä. Näiden antamia tietoja täydennetään kolmen muun kyselyn tuloksilla.

Eri kyselyiden antama kuva pikaluottojen yleisyydestä on sangen yhteneväinen – pikaluottoa on noin 1–2 prosentilla aikuisväestöstä. Vaikka pikaluottoa ottaneiden suhteellinen osuus on pieni, absoluuttisina lukuina se tarkoittaa kuitenkin useaa kymmentä tuhatta kuluttajaa.

Taloudellisiin ongelmiin pikaluotoilla näyttäisi olevan erityisen läheinen kytkös. Aineistojen perusteella ei voida sanoa aiheuttavatko pikaluotot ottajilleen taloudellisia ongelmia vai otetaanko pikaluottoja erityisesti silloin, kun kuluttajalla jo on taloudellisia ongelmia. Joka tapauksessa tuloksista nähdään, että pikaluotot ja taloudelliset ongelmat osuvat usein samoihin ihmisiin.

Pikaluottoja koskevat tutkimukset hyötynevät tulevaisuudessa nyt eduskunnan käsittelyssä olevan positiivisen luottotietorekisterin perustamisesta. Rekisteristä muodostunee tukevampi aineistopohja selvityksille tulevaisuudessa. Mutta ennen kuin tutkimusten tekemiseen on olemassa uusi ja kattavampi aineistopohja toivomme, että tähän selvitykseen kerätty tieto auttaa suunnittelemaan pikaluottoja koskevaa lainsäädäntöä.

Raportti on jatkumoa aiempiin KKV:n pikaluottoja koskeviin tutkimuksiin. Raportin ovat tehneet KKV:n johtavat asiantuntijat Katja Järvelä ja Mika Saastamoinen yhteistyössä Helsingin yliopiston tutkijan Jussipekka Salon kanssa. KKV kiittää yliopistoa erinomaisesta yhteistyöstä sekä kaikkia muita raportin tekemisessä avustaneita.

Helsingissä huhtikuussa 2022

Tuulia Hakola-Uusitalo
tutkimusjohtaja

1 SELVITYKSEN TAUSTA JA TAVOITE

Pikaluotot puhuttavat eri tahoilla, ja varsin usein puhe on kovin kielteistä sävyiltään. Pikaluottoja voidaan kutsua myös pikalainoiksi tai pikavipeiksi – yhteistä on, että eri termeillä viitataan luoton nopeaan saantiin¹. Usein keskusteluissa pikaluotot yhdistetään maksuongelmiin, mutta myös muunlaisiin ongelmiin, kuten esimerkiksi peliriippuvuuteen, sekä ylipäättänsä kuluttajien ylivelkaantumiseen. Pikaluottojen aiheuttamista ongelmista tiedetäänkin jo varsin paljon, koska niitä koskevia aineistoja on ollut saatavilla tutkimuskäyttöön. Kilpailu- ja kuluttajavirastossa (KKV) on selvitetty pikavippien ongelmia, samoin kuin niiden markkinoinnin sääntelyvaihtoehtoja.²

Pikaluottojen yleisyyden arviointi sen sijaan on osoittautunut huomattavasti hankalammaksi. Emme voi varmuudella sanoa, kuinka isosta markkinasta on täsmälleen ottaen kysymys ja kuinka suuri osa pikaluottoa ottaneista joutuu ongelmiin tai on ongelmassa niiden takia. Tähän problematiikkaan pyrimme omalla selvityksellämme tuomaan lisävalaistusta.

Pikaluottomarkkina on verrattain uusi: pikaluottojen katsotaan tulleen luottomarkkinoille niinkin myöhään kuin vuonna 2005. Markkina on lisäksi osoittautunut nopeasti muuntuvaksi, kun sekä luottotuotteet että niitä tarjoavat tahot ovat eläneet markkinoilla samanaikaisesti useiden eri sääntelymuutosten ja digitalisaation mahdollistamien uudenlaisten liiketoimintamallien myötä. Oletettavasti muutosta on tapahtunut myös kysyntäpuolella, kun kuluttajat ovat yhä tottuneempia käyttämään digitaalisia palveluja ja kenties myös valmiimpia rahoittamaan kulutustaan luotolla.

Sen lisäksi, että pikaluotot ja markkina itsessään ovat **muuttuvainen tutkimuskohde**, niitä koskevan tutkimustiedon hyödyntämistä ja tulkintaa hankaloittavat myös muut syyt. Ensinnäkin jo pelkkä aiheeseen liittyvä **terminologia** tuottaa ongelmia. Terminä pikaluottoa käytetään kuvaamaan luottotuotteita, joita ei aina edes määritellä ja määriteltynäkin voidaan tarkoittaa hieman toisistaan poikkeavia luottotyyppisiä. Tämä tekee pulmalliseksi eri tutkimuksista saatujen tulosten vertailun.

KKV:ssa olemme jo aiemmin määritelleet pikaluotot korkeahintaisiksi vakuudettomiksi kuluttajaluotoiksi, joita myöntävät perinteisten rahoituslaitosten ulkopuolella toimivat ja näiden luottojen tarjoamiseen pääasiassa keskittyvät yritykset, joilla ei ole fyysisiä asiakaspalvelua tarjoavia toimipaikkoja, vaan joiden kanssa asioidaan yksinomaan verkon välityksellä tai mobiilisti. Pikaluottojen synonyymeinä olemme käyttäneet myös termejä ”pikavippi”, ”pikalaina” ja ”pienlaina”.³ Tässä raportissa käytämme pikaluotosta termiä sen mukaan, miten sitä on käytetty aina kulloinkin tarkastelun kohteena olevassa kyselyssä tai aineistossa. Esimerkiksi Tilastonkeskuksen tulonjakotilaston yhteydessä kyselyssä on käytetty termiä ”pikalaina”.

Toinen pikaluottotutkimusta hiertävä iso ongelma on se, että **käytössä ei ole ollut luotettavaa tietoa pikaluottojen kokonaismääristä, koska niitä ei ole tilastoitu**. Aiemmin Tilastokeskus tilastoi pienlainoja aina vuoteen

1 Alun perin pikaluotoilla viitattiin myös niiden lyhyeen takaisinmaksuaikaan, kun kyseessä olivat ”seuraavaan palkkapäivään” (engl. payday loans) myönnetyt pikaluotot. Kulutusluottotuotteet ovat kehittyneet ajan myötä, ja tällaiset lyhyen maturiteetin pikaluotot ovat käyneet aiempaa harvinaisemmiksi.

2 Järvelä ym. (2019); Peltonen & Saastamoinen (2019).

3 Järvelä ym. (2019).

2015 saakka, mutta sen jälkeen tiedonkeruusta luovuttiin. Pikalainoja koskevia kysymyksiä on kuitenkin esitetty tulonjakotilaston tiedonkeruussa, ja näitä tietoja tarkastellaan myös tässä raportissa.

Sittemmin pikaluottojen määrää on arvioitu eri tahoilla yhdistelemällä tietoja monista lähteistä. Tammikuussa 2021 Suomen Pankki aloitti uuden tiedonkeruun, jonka kohteena ovat Suomessa toimivat luottolaitossektorin ulkopuoliset kotitalous- ja yritysainojen myöntäjät, ns. muut rahoituslaitokset. Tiedonkeruun tavoitteena on ymmärtää paremmin pankkisektorin ulkopuolista rahoituksen välitystä ja saada kattavampi kuva suomalaisten kotitalouksien ja yritysten velkaantumisesta.⁴

Pikaluottojen yleisyyttä on arvioitu myös kyselytutkimusten avulla, joiden tuloksissa on keskenään yhteneväisyyksiä, mutta myös eroavaisuuksia. Kysymysten muotoilut ja termien määrittelyt poikkeavat hieman toisistaan, minkä vuoksi tulosten vertailussa tulee noudattaa varovaisuutta.

Tämän selvityksen tarkoitus on täsmentää kokonais kuvaa pikaluottojen ja niihin liittyvien maksuvaikeuksien yleisyydestä Tilastokeskuksen tulonjakotilaston, KKV:n toteuttaman kuluttajakyselyn sekä saatavilla olevien muiden kuluttajakyselyiden tulosten avulla. **Selvityksen tavoitteena** on tarkentaa erilaisten käytettävissä olevien aineistojen tuottamien tulosten perusteella:

- 1 Kuinka yleistä pikaluottojen ottaminen on? Millaiset kuluttajaryhmät ottavat pikaluottoja?
- 2 Kuinka yleisiä ovat luottoihin liittyvät maksuvaikeudet pikaluottoa ottaneilla? Millaiset kuluttajaryhmät kokevat luottoihin liittyviä maksuvaikeuksia muita useammin?

Selvitys rakentuu siten, että johdannon jälkeen luvussa 2 kuvailemme lyhyesti aiheen taustoittamiseksi keskeisistä lähteistä saatavan tiedon nojalla sitä, miltä kuluttajien velkaantuminen näyttää lukuina ja mitä kyseiset luvut kertovat mahdollisesti pikaluottoihin liittyvästä velkaantumisesta. Luvussa 3 esittelemme puolestaan tässä selvityksessä käytetyt kyselyt. Luvussa 4 tarkastelemme edellä mainittujen kyselyiden valossa pikaluottojen ottamisen yleisyyttä sekä sitä, millaiset kuluttajaryhmät ottavat muita useammin pikaluottoa. Luvussa 5 käymme läpi pikaluottoa ottaneiden luottoihin liittyviä maksuvaikeuksia sekä sitä, millaisilla kuluttajaryhmillä on muita enemmän maksuvaikeuksia. Lopuksi luvussa 6 pohdimme tuloksia sekä erityisesti sitä, millainen kokonaiskuva pikaluottoista ja pikaluottoon liittyvistä maksuvaikeuksista piirtyy läpikäytyjen aineistojen ja kyselytulosten perusteella.

4 Ks. Suomen Pankin muita rahoituslaitoksia (MURA) koskevasta tiedonkeruusta:
https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/raportointiohjeet/muut_rahituslaitokset/?_t_id=pG1hMmgEQDXrnCg06nGZ3w%3d%3d&_t_uuid=4aUJz6gaQQarSKwEIFUWgg&_t_q=muut+rahituslaitokset&_t_tags=language%3afi%2csiteid%3a4a002108-dc8a-45da-be63-d5ceff3cc3a1%2candquerymatch&_t_hit.id=SuomenPankki_Web_Models_Pages_StandardPage/_6e95293b-e2ef-458a-ba5c-b6e834dfe400_fi&_t_hit.pos=4

2 KULUTTAJIEN VELKAANTUMINEN REKISTEREIDEN VALOSSA

Kuten jo aiemmin todettiin, tarkkojen rekisteri- tai tilastotietojen saaminen pikaluottojen kaltaisista luotoista on hankalaa. Sama ongelma kohdataan hyvin äkkiä silloinkin, kun etsitään tietoa eriytetysti nimenomaan pikaluottoihin liittyvästä velkaantumisesta ja maksuvaikeuksista. Pulmalliseksi näyttää muodostuvan se, ettei pikaluottojen kaltaisia luottotuotteita voida sellaisenaan tarkastella erikseen.

Kyselyjen tulosten antamaa kuvaa pikaluottojen yleisyydestä sekä pikaluottojen takaisinmaksuvaikeuksien yleisyydestä voidaan suhteuttaa saatavissa olevan tietoon eri lähteistä, kunhan samalla hyväksytään se tosiasia, että tuo vertailutieto on hyvin summittaista ja suuntaa antavaa.

Kuluttajaluotoista säädetään kuluttajansuojalaissa, jossa kuluttajaluotolla tarkoitetaan luottoa, jonka luotonantaja sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä.⁵ Kuluttajaluottoja ovat esimerkiksi asunto- ja opintolainat sekä erilaiset kulutusluotot. Kulutusluotot puolestaan ovat iso kirjo monenlaisia kerta- ja jatkuvia luottoja, ja niitä tarjoavat sekä pankit että rahoitusyhtiöt. Esimerkkejä erilaisista kulutusluotoista ovat korttiluotot, luotolliset tilit, osamaksuluotot, joustolainat ja pikaluotot. Eri tietolähteissä tarkasteluun on voitu rajata vain tietty osa kuluttajaluotoista, joita käsitellään yhtenä ryppäänä, ja nämä rajaukset voivat lisäksi vaihdella lähteestä toiseen.

Kuluttajaluottoja tarjoavat pankit ja muut rahoituslaitokset. Kotimaisten pankkien lisäksi luottoja tarjoavat myös ulkomaiset pankit, jotka toimivat rajan yli digitaalisina luotontarjoajina ilman fyysisiä toimipisteitä. Kuluttajaluottomarkkinan valvonta on hajautettu siten, että Finanssivalvonta valvoo pankkien ja pankkisidonnaisten rahoitusyhtiöiden⁶ luotonantoa ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto pankkisektorin ulkopuolisia luotonantajia⁷. Kuluttaja-asiamiehen tehtäviin kuuluu valvonta sen laajan yleistoimivallan perusteella, joka kuluttaja-asiamiehellä on kuluttajansuojalain noudattamisen valvojana. Kuluttajaluottoja koskevien säännösten ja menettelytapojen noudattamista valvovat kuluttajansuojalain 7 luvun 51 §:n mukaisesti kuluttaja-asiamies, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja sen alaisina viranomaisina aluehallintovirastot sekä lisäksi Finanssivalvonta.

Valtiovarainministeriön asettama Kotitalouksien velkaantumista rajoittavat makrovakauden valvontavälineet - työryhmä teki ehdotuksia luottolaitossektorin ulkopuolelle tarjottavien vakuudettomien kulutusluottojen nykyistä tiukemmasta sääntelystä. Työryhmän mietinnössä pikaluottojen hajautettu valvonta nähtiin ongelmallisena ja siinä ehdotettiin, että Etelä-Suomen aluehallintovirastolla olleet tehtävät siirtyvät Finanssivalvonnalle.⁸ Asia

5 Kuluttajaluottoja koskeva sääntely KSL 7. luku 1 §: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038#L7>

6 Laki Finanssivalvonnasta 878/2008. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080878#P4>; tiedot valvottavista: <https://www.finanssivalvonta.fi/rekisterit/valvottavaluettelo/>

7 Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä 853/2016. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160853>; rekisteriote: https://avi.fi/documents/25266232/55294374/LA-VLV_rekisteri_22092021_saavutettava.pdf/987b7e56-f917-ba78-f2a8-4eddf21ea38/LA-VLV_rekisteri_22092021_saavutettava.pdf?t=1632476628546

8 Valtiovarainministeriö (2019). Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:56. Saatavissa:

eteni lainvalmisteluun ja ehdotus on kirjattu osaksi lakiluonnosta, joka lähti lausuntokierrokselle tammikuun 2022 lopussa. Siinä esitettyjen lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan heinäkuussa 2023. Esityksessä ehdotetaan Finanssivalvonnan tehtävien laajentamista muun muassa siten, että se tulisi valvomaan kuluttajasuojalain 7 luvun säännösten noudattamista kuluttaja-asiamiehen rinnalle.⁹

Suomen Pankin¹⁰ mukaan vuoden 2021 lopussa muiden rahoituslaitosten¹¹ suomalaisille kotitalouksille myöntämien lainojen kanta oli 5,0 mrd. euroa, mikä on kolme prosenttia enemmän kuin edeltävän vuoden vastaavana ajankohtana. Muiden rahoituslaitosten myöntämistä kulutusluotoista valtaosa (87 %) oli vakuudellisia ajoneuvolainoja. Kotitalouksien koko kulutusluottokannasta (24,2 mrd. euroa) muiden rahoituslaitosten myöntämien kulutusluottojen osuus oli noin viidennes. **Joulukuun 2021 lopussa pikaluottoyrityksinäkin tunnettujen kulutusluotto- ja pienlainayhtiöiden myöntämien lainojen kanta oli hieman yli 200 milj. euroa**, kun se syyskuun 2021 lopussa oli 220 milj. euroa. Pikaluottoyritysten kulutusluottokanta on supistunut merkittävästi vuoden 2018 jälkeen, jolloin pikaluottoyritysten lainasaamiset kotitalouksilta olivat arviolta 700 milj. euroa. Pikaluottoyritysten myöntämien kulutusluottojen osuus on vajaa prosentti kotitalouksien koko kulutusluottokannasta. On kuitenkin muistettava, että edellä mainitussa luvussa eivät ole mukana ulkomaisten digipankkien tarjoamat pikaluotot, koska ulkomaiset luotonantajat (ns. rajan yli lainaavat toimijat) ovat muita rahoituslaitoksia koskevan tiedonkeruun ulkopuolella.

Suomen Asiakastiedon ylläpitämässä maksuhäiriörekisterissä oli vuoden 2021 lopussa 388 300 henkilöä, joilla oli sillä hetkellä vähintään yksi maksuhäiriömerkintä¹². Maksuhäiriömerkintäisten määrä on kääntynyt hienoiseen laskuun ensimmäistä kertaa tarkastelulla ajanjaksolla 2012–2021: nyt rekisterissä oli lähes 3 000 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten vastaavana ajankohtana. Ikäryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että maksuhäiriöt ovat yleisimpiä 30–39-vuotiaiden joukossa: näissä ikäryhmissä maksuhäiriömerkintöjä on yli 13 prosentilla. Miehillä on naisia useammin maksuhäiriömerkintöjä kaikissa ikäryhmissä. Alueittain tarkasteltuna maksuhäiriömerkintöjä on suhteellisesti eniten Päijät-Hämeen alueella, vähiten Ahvenanmaalla ja Pohjanmaan maakunnissa.¹³ Suomen Asiakastiedon positiivisen luottotietorekisterin käytön perusteella aktiivisesti kulutusluottoa hakevat henkilöt ovat korkean riskin kohderyhmä. Mukana on paljon hakijoita, joilla ei ole vielä maksuhäiriömerkintää, mutta heillä on ollut pitkiä takaisinmaksuviiveitä aiemmin otetuissa luotoissa. Uutta luottoa hakevista 75 prosentilla on jo ennestään avoimia kulutusluottoja.¹⁴

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161807/VM_2019_56_Selvitys_keinoista_ehkaista_kotitalouksien_liiallista_velkaantumista.pdf

9 <https://vm.fi/-/kotitalouksien-velkaantumisen-rajoittamiseen-tahtaavat-lakiluonnokset-lahtevat-lausuntokierrokselle>

10 Suomen Pankki (2022).

11 Muihin rahoituslaitoksiin kuuluvia kotitalouksille lainoja myöntäviä toimijoita ovat esimerkiksi ajoneuvorahoitusyhtiöt, kulutusluotto- ja pienlainayhtiöt, pankkien rahoitusyhtiöt ja panttilainaamot.

12 Ks. maksuhäiriömerkinnöistä esim. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/maksuhairiomerkinta/> ja <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinta/>

13 Suomen Asiakastieto (2022).

14 Suomen Asiakastieto (2021).

Asiakastiedosta annetun tiedon mukaan vuoden 2021 lopussa maksuhäiriömerkinnän saaneista selvästi yli puolella on vähintäänkin yksi rahaluoton¹⁵ velkomustuomiosta aiheutunut merkintä. Keskimäärin tällaisen maksuhäiriömerkinnän saaneella on noin neljä rahaluottoa koskevaa merkintää. Rahaluotot ovat ylivoimaisesti suurin ryhmä velkomustuomioista: niiden osuus on 72 prosenttia kaikista velkomustuomioista, joista on aiheutunut maksuhäiriömerkintä.

Luotosen ym. (2021)¹⁶ mukaan maksuhäiriöt ovat yleisempiä esimerkiksi muuta väestöä nuoremmilla, pienituloisemmilla ja matalammin koulutetuilla – koulutuksen yhteys maksuhäiriömerkintöihin on osoittautunut merkittäväksi. Lisäksi maksuhäiriömerkinnän omaavilla kokonaisvelkamäärä on pienempi muuhun väestöön verrattuna, ja he puhuvat äidinkielenään keskimääräistä useammin muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia. Tutkijat panivat merkille myös, että maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden määrä kasvoi vuodesta 2015 vuoteen 2019 runsaalla 30 000 henkilöllä, ja suhteellisesti eniten lisääntyivät luottokortti- ja osamaksuperusteiset merkinnät. Kun tarkasteltiin ensimmäisen maksuhäiriömerkintänsä saaneiden velkomustuomioon perustuvia maksuhäiriömerkintöjä, huomattiin perinnän kohteena olevien summien nousseen. Vuonna 2019 velkomustuomiosaatavan keskiarvo oli 3 428 euroa ja mediaani 915 euroa. Keskiarvon ja mediaanin suuret erot aineistossa kertovat siitä, että perinnän kohteena on myös suuria yksittäisiä, jopa yli kymmenen tuhannen velkasaatavia.

Ulosotto on oikeudellista perintää, jonka edellytyksenä on velkojan käräjäoikeudesta hakema maksutuomio (poikkeuksena suoraan ulosottokelpoiset maksut, kuten esimerkiksi verot, sakot ja julkisoikeudelliset maksut).¹⁷ **Käräjäoikeuksissa pikaluottoihin liittyvät velkomusasiat näkyvät summaarisina riita-asioina.** Summaarisella riita-asiolla tarkoitetaan sellaista riidatonta asiaa, jonka käräjäoikeus ratkaisee kirjallisessa menettelyssä. Summaarisen riita-asian voi panna käräjäoikeudessa vireille tavanomaista suppeammalla haastehakemuksella eikä haastehakemuksen perustelujen tarvitse olla niin yksityiskohtaiset kuin riitaiseksi tiedetyssä asiassa.¹⁸ Niiden määrä käräjäoikeuksissa on kasvanut jatkuvasti, mikä selittyy pitkälti pikaluottojen ja kulutusluottojen yleistymisellä vuodesta 2005 lähtien. Oikeusministeriön tilastot¹⁹ kertovat, että vuonna 2020 käräjäoikeuksissa ratkaistiin 406 129 summaarisista riita-asiata. **Näistä 296 200 asiaa²⁰ oli kirjattu koodilla 0810 (saatava, velkakirja kuten asuntolaina, kulutusluottosopimus) tai 0890 (velkasuhteeseen perustuva saatava kuten luottokorttisaatava, ns. pikavippi).** Syyskuussa 2019 voimaanastuneen hintasääntelyn valmistelun yhteydessä usealta käräjäoikeudelta saadun tiedon mukaan nämä koodit kuvastavat hyvin kuluttajaluottoihin liittyvien summaaristen asioiden määriä käräjäoikeuksissa.²¹ Edellä mainitut kaksi kulutusluottoja edustavaa summaaristen asioiden ryhmää kattavat kaksi kolmasosaa kaikista summaarisista riita-asioista.

15 Rahaluotot sisältävät pikaluottojen lisäksi myös kerta- ja tililuotot.

16 Luotonen ym. (2019).

17 Ks. ulosottolaitoksen sivustolta: <https://ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoaulosotosta/tietoavelalliselle.html>

18 Ks. tuomioistuinelaitoksen sivustolta: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/riita-asiat/summaarinenriita-asia.html>

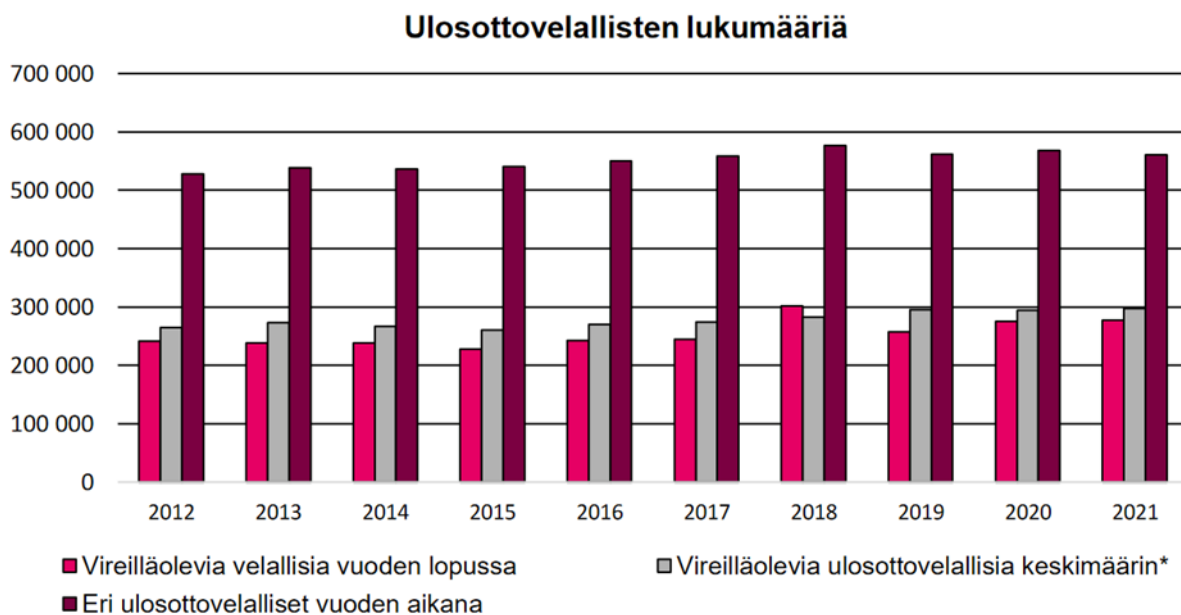
19 Oikeusministeriö (2021).

20 Kysymys siis asioista, ei henkilöistä.

21 HE 53/2020, s. 4.

Ulosottolaitoksen tilastojen²² mukaan vuoden 2021 lopussa vireillä oli liki 2,2 miljoonaa yksittäistä ulosottoasiaa, joista lähes puolet oli vireillä ryhmässä *Muut yksityisoikeudelliset perintäasiat*. Tähän kategoriaan sisältyvät muun muassa pankkilainat, muut luotot sekä erilaisista työsuorituksista ja palveluista perittävät maksut. Kun tarkastellaan vuoden lopun tilannetta perittävien rahasaatavien mukaan, muiden yksityisoikeudellisten perintäasioiden rahasaatavat muodostivat peräti 80 prosenttia kaikista ulosoton perittävistä rahasaatavista, eli euro-määrissä mitattuna muut yksityisoikeudelliset perintäasiat kattoivat ylivoimaisesti suurimman osan kaikista ulosottoasioista.²³

Poikkileikkaushetkellä vuoden 2021 lopussa **277 747 henkilöllä oli vähintään yksi ulosottoasia vireillä**²⁴. Eniten ulosottovelallisia oli 1970- ja 80-luvuilla syntyneiden ikäryhmissä, joskin 1950- ja 60-luvulla syntyneillä oli keskimäärin muita suuremmat velkamäärät. Koko aineistossa velallisella oli vuoden 2021 lopussa vireillä keskimäärin kahdeksan asiaa. Velkaa oli avoinna keskimäärin 21 500 euroa velallista kohden.

Kuva 1. Ulosottovelallisten lukumäärät 2012–2021. Lähde: Ulosottolaitos.

22 Ulosottolaitos (2022).

23 Ulosottolaitos huomauttaa kuitenkin, että lukujen vertailukelpoisuuteen eri vuosien välillä vaikuttaa uudistukset sekä ulosoton tilastointijärjestelmässä että Verohallinnon tietojärjestelmässä. Rahamäärissä saattaa olla muutenkin vuosittain suuriakin vaihtelua esimerkiksi siksi, että joinakin vuosina perittävänä on summiltaan suuria verosaatavia.

24 Tilastokeskus kokoaa virallisen tilaston ulosottoasioista, tuorein tilasto on julkaistu kesäkuussa 2021 (https://www.stat.fi/til/uloa/2020/uloa_2020_2021-06-29_tie_001_fi.html). Tilastokeskus käyttää velallistilanteen kuvaamiseen ulosottolaitoksenkin julkaisemaa vuoden lopun poikkileikkaustietoa vuoden lopussa vireillä olevia velallisia. Lisäksi Tilastokeskus julkaisee yhteistyössä Ulosottolaitoksen kanssa tätä vuositilastoa vastaavan velallistiedon kaksi kertaa vuodessa Findikaattori.fi-palvelussa. Tarkastelutavasta riippumatta ulosottovelallisista noin 90 prosenttia on luonnollisia henkilöitä, 10 prosenttia oikeushenkilöitä.

Talous- ja velkaongelmiinsa apua hakevien lukumäärät eivät sellaisenaan kerro koettujen ongelmien määristä. Niiden avulla saadaan kuitenkin tietoa ongelmiinsa apua hakevien määristä, määrien kehityksestä sekä ennen kaikkea talous- ja velkaongelmien laadusta. **Oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvojat**²⁵ antavat neuvontaa yksityishenkilöille ja pienimuotoista yritystoimintaa harjoittaville ammatin- ja elinkeinonharjoittajille. Oikeusministeriön kirjanpitoyksikön tilinpäätös²⁶ kertoo, että vuonna **2020 talous- ja velkaneuvonnassa käsiteltiin kaiken kaikkiaan 40 932 asiaa**²⁷.

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, joka tukee ihmisten itsenäistä selviytymistä arjen rahanasioissa ja velkojen hoitamisessa. Keskeisiä käytännön keinoja ovat maksuton neuvonta puhelimesta ja chat-palvelussa, järjestelylainojen takaukset ja pienlainat. Takuusäätiöstä saadun tiedon mukaan vuonna 2021 **neuvottiin kaikkiaan 7 507 ihmistä**. Takausta järjestelylainalle haki 1 606 velkaongelmassa olevaa ihmistä ja se myönnettiin 357 hakijalle. Pienlainaa haki 219 ihmistä ja 46 hakijaa sai sen johonkin yllättävään menoonsa tai harkittuun hankintaansa.²⁸

Yksityishenkilöiden velkajärjestelyt ovat velkojen järjestelykeinoista viimeisimpiä, ja siksi niihin päädytään vain pienessä osassa velkaongelmiinsa apua hakevien tapauksista²⁹. Velkajärjestelyä haetaan käräjäoikeudesta, joka myöntäessään järjestelyn vahvistaa yleensä noin 3–5 vuoden maksuohjelman velkojen takaisinmaksamiseksi. Tilastokeskus³⁰ kokoaa tilaston velkajärjestelyasioista käräjäoikeuksien asiainkäsittelyjärjestelmästä, nk. Tuomas-järjestelmästä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2020 loppuun käsiteltyjen velkajärjestelyasioiden³¹ määrä kasvoi edellisvuodesta noin viidellä prosentilla. Kaikkien vuonna 2020 loppuun käsiteltyjen velkajärjestelyasioiden määrä oli 4 650, ja näistä **4 024 oli käsiteltyjä velkajärjestelyhakemuksia**. Käsitellyistä hakemuksista 3 378 tapauksessa maksuohjelma vahvistettiin.

Edellä kuvatut lähteet antavat hieman kuvaa kuluttajien velkaongelmien laajuudesta. Ne ovat kuitenkin vain viitteellistä taustatietoa pikaluottoihin liittyvien ongelmien tarkastelussa, koska esitetyt luvut eivät selvästi erottele pikaluottoja omaksi ryhmäkseen muista kuluttajaluotoista.

25 Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirtyy vuoden 2019 alusta alkaen aluehallintovirastoilta sekä kunnilta oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtäväksi.

26 Oikeusministeriö (2021).

27 Tilastointitapa muuttui vuoden 2019 alussa, mikä hankaloittaa vertailua edellisiin vuosiin. Lisäksi vuoden 2020 lukuihin sisältyy osittain asioita edelliseltä vuodelta, mikä johtuu talous- ja velkaneuvonnan hallinnollisesta muutoksesta vuonna 2019.

28 Takuusäätiöstä saatu tieto helmikuussa 2021.

29 Lisäksi velkaongelmiinsa apua hakevat ovat hekin vain osa kaikista niistä, joilla velkaongelmat ovat kasvaneet hallitsemattomiksi.

30 Tilastokeskus (2021).

31 Tietoihin sisältyvät velkajärjestelyhakemusten lisäksi myös muut käräjäoikeuksissa käsitellyt velkajärjestelyasiat, kuten esim. maksuohjelman muuttaminen ja lisäsuorituksen vahvistaminen.

3 PIKALUOTTOJA KOSKEVAT KYSELYTUTKIMUKSET

Viime vuosina tehtyjä pikaluottoja koskevia kuluttajakyselyjä löytyy useita. Kyselyiden tarkoitus on vaihdellut, mutta yhteistä niille kaikille on ollut kiinnostus pikaluottojen yleisyyteen. Tarkastelumme kohteena ovat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston yhteydessä kerätty kyselyaineisto sekä KKV:n kyselyaineisto, joiden tuloksia vertaamme Finanssiala ry:n (2021), Kuluttajaliiton (2021) sekä Osuuspankin, Marttaliiton ja Takuusäätön (2019) kyselyjen tuloksiin.

3.1 Tilastokeskuksen tulonjakotilasto

Saadaksemme kattavan kuvan pikaluottojen yleisyydestä hyödynnämme Tilastokeskuksen tulonjakotilaston palveluaineistoa, joka sisältää tiedot kotitalouksien tuloista, veloista ja muista toimeentuloon vaikuttavista asioista. Tulonjakotilaston palveluaineisto on otostutkimus, joka kattaa vuosittain noin 10 000 kotitaloutta. Otosaineiston kohdeperusjoukko on Suomen asuntoväestö tilastovuoden lopussa. Tiedot kerätään haastattelemalla sekä hallinnollisista rekistereistä. Tulonjakotilasto on kiertävä paneeliotos, jossa kukin haastateltava osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuonna.

Käytämme analyysissämme Tilastokeskuksen asettamia painokertoimia, joilla kotitalouksien tiedot korotetaan vastaamaan Suomen asuntoväestön tietoja. Tilastokeskus käyttää painojen kalibroinnissa tietoa alueesta, asutokunnan koosta, jäsenten iästä ja sukupuolesta sekä keskeisten tuloerien kokonaissummasta. Käytämme aineistoa vuosilta 2007–2018 ja se sisältää 124 689 havaintoa.

Tulonjakotilastoa käytetään tulon jakautumisen ja tuloerojen kuvaamiseen sekä tutkimiseen. Palveluaineistoon osallistuvilta kysytään – monien muiden asioiden ohella – tieto kyseisen vuoden pikalainatilanteesta. Tieto pikalainasta tulee kysymyksestä: *Oliko taloudellanne tai jollakin sen jäsenistä jotain seuraavista lainoista tai maksuista vuonna X?* Kysymyksen vastausvaihtoehdot ovat:

- asuntolainaa vakituiseen asuntoon
- opintolainaa
- korollista luottokortti- tai tililuottoa
- osamaksuja tai leasingmaksuja
- pankkilainaa kotitaloutenne hankintoihin
- pikalainaa
- yrityslainaa
- jotain muuta lainaa
- ei mitään lainaa.

Kyselyssä kysytään myös koetuista maksuvaikeuksista luottojen takaisinmaksussa (ks. liite 1).

Tulonjakotilaston etu muihin analysoimiimme aineistoihin nähden on se, että siinä on huomattavasti enemmän havaintoja sekä taustamuuttujia. Aineiston avulla pystymme myös yhdistämään pikalainaa koskevan tiedon maksuvaikeuksiin, minkä pohjalta pystymme luotettavasti arvioimaan pikalainan ja maksuvaikeuksien yhteyttä.

3.2 KKV:n kuluttajakysely

KKV toteutti pikaluottojen ja niiden aiheuttamien ongelmien yleisyyttä kartoittavan kuluttajakyselyn touko-kesäkuussa 2021. Kyselyn toteuttajaksi valittiin kilpailutuksella Kantar TNS Oy. Kysely tehtiin osana Kantar TNS:n monitilaajatutkimusta (nk. CATIBUS)³². Puhelinhaastattelut tehtiin neljän viikon aikana (viikoilla 20–23). Jokaisella viikolla (puhelinomnibuskierröksellä) haastateltiin noin 500 vastaajaa ja lopullinen vastaajien määrä oli 2 005. Kyselyn kohderyhmän muodosti Suomen 18–79-vuotias väestö.

(pl. Ahvenanmaan maakunnassa asuvat). Aineisto on Suomen väestöä edustava. Aineiston edustavuudesta huolehdittiin jo haastattelujen aikana käytettävien ikä- ja sukupuolikiintiöin. Aineistonkeruun jälkeen edustavuus varmistettiin painottamalla se iän, sukupuolen ja asuinalueen (NUTS2) mukaan. Kiintiöntien ja painotuksen yhteydessä käytettävät tunnusluvut saatiin väestökirjanpidosta, jolloin aineiston edustavuus perustuu objektiivisesti määräytyviin tekijöihin.

Kyselyn kysymykset laadittiin KKV:ssa (ks. liite 2). Kyselyn alussa oli johdanto, jossa vastaajille kerrottiin mitä tarkoitimme pikaluotoilla. Käytimme termiä *pikaluotto*, mutta mainitsimme sille myös synonyymeinä muitakin termejä. Toimme esiin pikaluottoihin liittyvinä keskeisinä seikkoina sekä niiden vakuudettomuuden että nopean ja helpon saatavuuden. Lisäksi annoimme esimerkkejä joistakin pikaluottotuotteista ja pikaluottoa myöntävistä yrityksistä, jotta vastaaja ohjautuisi ajattelemaan juuri halutunlaisia luottotuotteita. Vastaajille esitettiin aluksi kysymys siitä, milloin hän on viimeksi ottanut pikaluottoa jostakin pikaluottoa myöntävästä yrityksestä. Kaikilta niiltä, jotka olivat joskus ottaneet pikaluottoa, kysyttiin vielä jatkokysymykset pikaluottojen takaisinmaksun helppoudesta tai vaikeudesta sekä siitä, oliko pikaluottoa otettu vanhojen velkojen maksamiseen. Edellä mainittujen kysymysten lisäksi vastaajilta kysyttiin myös lukuisia taustatietoja (sukupuoli, ikä, koulutus, asuinpaikka jne.).

3.3 Muut kuluttajakyselyt

Pikaluottoja koskevia kuluttajakyselyjä on tehty useampiakin viimeksi kuluneen parin vuoden sisällä. Vaikka aineistonkeruut ajallisesti osuvat lähelle toisiaan, kyselyjen ajankohtina voimassaollut kuluttajaluottojen sääntely on saattanut poiketa toisistaan. Tämä siksi, että syyskuun 2019 sääntelymuutosten jälkeen on ollut voimassa väliaikaista kuluttajaluottojen sääntelyä 1.7.2020 alkaen aina syyskuun 2021 loppuun saakka.

Finanssiala ry tekee nykyisin kahden vuoden välein *Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat*-tutkimusta³³, jossa aineisto kerätään väestötutannalla haastatteleamalla 15–79-vuotiaita kuluttajia. Viimeisin tutkimusaineisto kerättiin helmi-maaliskuussa 2021 ja tulokset julkaistiin saman vuoden heinäkuussa.

Haastateltavalta on kysytty ensin kyselyhetken tilannetta eli onko hänellä jotain lainaa tai luottoa juuri kyseisellä hetkellä. Vastaajia on pyydetty ottamaan huomioon myös puolison kanssa yhteiset lainat tai luotot. Lainat ja luotot on luokiteltu seuraavasti:

³³ Finanssiala ry (2021). Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat on kahden vuoden välein tehtävä seurantatutkimus. Tutkimuksen on Finanssiala ry:n toimeksiannosta toteuttanut IROresearch Oy. Viimeisin tutkimusaineisto on kerätty helmi-maaliskuussa 2021, jolloin haastateltiin 2 503 henkilöä puhelimitse. Kohderyhmänä olivat mannersuomalaiset 15–79-vuotiaat henkilöt.

- asuntolaina
- kulutusluotto pankista (esim. auto-, kodinkone-, lomamatka-, sisustus-, remonttilaina)
- opintolaina
- sijoituslaina
- osamaksuluotto (ei pankin myöntämä)
- pikaluotto/pikavippi eli lyhytaikainen kuten esim. tekstiviestillä otettu luotto
- jotain muuta luottoa, mitä?

Tämän jälkeen kaikilta vastaajilta on kysytty vielä erikseen sitä, ovatko he ottaneet viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana *pikaluottoa/pikavippiluottoa (jolla tarkoitetaan lyhytaikaista esim. tekstiviestillä otettua luottoa)*.

Osuuspankki, Marttaliitto ja Takuusäätiö (jatkossa OP ym.) julkaisivat 2019 Rahapuhetta-hankkeen tutkimustulokset³⁴, joista niin ikään saadaan tietoa pikalainojen yleisyydestä. Kysely tehtiin Norstatin kuluttajapaneelissa 16–74-vuotiaille vastaajille ja sen otoskoko oli 2 008.

KKV:n sisäiseen käyttöön luottamuksellisena luovutetusta ei-julkisesta tietokoosteesta käy ilmi, että kyselyssä pikalainojen määrittelyssä käytettiin viitteellisiä luottomääriä kuvaamaan erilaisia luottotyyppisiä, ja luottokategoriat olivat seuraavanlaiset:

- Pikalaina kuten pikavippi on nopeasti internetissä haettava ja saatava vakuudeton kulutusluotto, jonka myöntää tyypillisesti perinteisen pankkisektorin ulkopuolinen rahoitusyhtiö. Pikalainan kokonaiskulu on huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi pankin kulutusluoton.
- Osamaksu tarkoittaa kauppatapaa, jossa kauppahinta maksetaan myyjälle ennalta sovitussa erissä. Osamaksu on eräänlainen laina, koska yleensä aina asiakas saa osamaksulla ostetun tuotteen heti mukaansa.
- Pankin vakuudetonta kulutusluottoa voi nimensä mukaisesti saada ilman vakuuksia tai takaajia. Lainan takaisinmaksua ei siis taata vakuuksilla, jolloin korko on vakuudellista lainaa pääsääntöisesti korkeampi. Lainamäärä on tyypillisesti noin 1 000–50 000 euroa.

Kuluttajilta kysyttiin, olivatko he kyselyhetkellä asiakkaana rahoitusyhtiössä, joka myöntää pikalainoja ja tällaisista rahoitusyhtiöistä annettiin joitakin tyypillisiä esimerkkejä. Kuluttajilta kysyttiin, ovatko he käyttäneet jotakin seuraavista luotoista viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana:

- pikalaina (yleisimmin alle 1 000 euron pikalaina)
- vakuudeton kulutusluotto (yleisimmin 1 000–50 000 euron kulutusluotto)
- osamaksu.

34 Osuuspankki, Marttaliitto ja Takuusäätiö (2019). KKV sai käyttöönsä myös luotonottoa koskevat tiedot, joita ei julkaistu Rahapuhetta-hankkeen julkistuksen yhteydessä.

Kuluttajaliiton keväällä 2021 Taloustutkimuksella teettämässä kyselyssä³⁵ kohteena olivat vakuudettomat kuluttajaluotot. Vastajilta kysyttiin, olivatko he hakeneet ja saaneet viimeksi kuluneen vuoden aikana seuraavia luottoja:

- pankin myöntämä vakuudeton luotto
- muun toimijan myöntämä vakuudeton luotto (esim. ns. pikalainat, yhdistelmä- tai järjestelyluotot)
- luottokortti tai muu maksukortti, jossa luotollinen ominaisuus
- osa- tai erämaksukauppa (esim. huonekalujen, kodin elektroniikan, auton tai muun vastaavan hankinta)

Vastajilta tiedusteltiin heidän luotonhaustaan, heille myönnettyistä luotoista sekä luotonsaannin vaikeuksista ennen ja jälkeen väliaikaisen kuluttajaluottosäätelyn³⁶. Lisäksi vastajille esitettiin kysymykset, jotka koskivat vastajien mahdollisia muutoksia maksukyvyssä sekä vakuudettomien kuluttajaluottojen markkinointia. Aineisto kerättiin Taloustutkimuksen internetpaneelissa kesä-heinäkuussa 2021 ja kyselyyn vastasi 1 817 henkilöä.

Eri kuluttajakyselyjen tulosten vertailua hankaloittaa monet käytännön seikat. Kysymykset on ensinnäkin esitetty vastajille hieman eri tavoin eri kyselyissä. Toiseksi eroja on myös siinä, miten pikaluotot on määritelty. Myös kyselyjen kohderyhmät poikkeavat hieman toisistaan siinä, minkä ikäisiin henkilöihin otanta on kohdistunut. Lisäksi aineistonkeruut ajoittuvat eri ajanjaksoille, jolloin myös toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia – keskeisin vaikutus lienee sillä, että pikaluottojen säätelyä on muutettu useampaan otteeseen aineistonkeruun vuosina 2019–2021. Nämä seikat on pidettävä edelleen mielessä, koska niillä on oma vaikutuksensa tuloksiin.

35 Kuluttajaliiton KKV:lle toimittama yhteenveto kyselystä ja sen tuloksista.

36 Vakuudettomien kuluttajaluottojen korkokatto laski 1.7.2020 kymmeneen prosenttiin. Väliaikaisten tiukennusten voimassaolo päättyi 30.9.2021.

4 PIKALUOTTOJEN OTTAMINEN

Pikaluottojen yleisyyttä kysyttiin kaikissa tarkastelluissa kyselyissä, joskaan ei täysin yhdenmukaisesti. Myös se, miten pikaluotot on määritelty eri kyselyissä saattaa vaikuttaa saatuihin tuloksiin.

KKV:n kyselyssä vastaajaa pyydettiin kertomaan haastattelijalle heti, kun haastattelijan luettelema vastausvaihtoehto kuvaa vastaajan tilannetta. Pikaluottojen ottamista kuvaavat osuudet kertovat esimerkiksi sen, että kyselyhetkellä pikaluottoa oli vajaalla prosentilla vastaajista ja hieman tätä suuremmalla määrällä kuluttajista ei ollut juuri kyselyhetkellä pikaluottoa, mutta he olivat kuitenkin ottaneet pikaluottoa viimeksi kuluneen vuoden aikana. KKV:n kyselyn mukaan 91,6 prosenttia vastaajista ei ole koskaan ottanut pikaluottoa. Kääntäen se tarkoittaa, että runsas 8 prosenttia on joskus ottanut pikaluottoa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Pikaluottoa ottaneiden vastaajien osuus kyselyyn vastanneista.

Oletteko joskus ottanut pikaluottoa jostakin pikaluottoja myöntävästä yrityksestä? Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa Teitä parhaiten? (N=2 005)	Vastaajien osuus (%)
Teillä on tällä hetkellä pikaluottoa	0,9
Olette ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneen vuoden sisällä	1,1
Olette ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneiden 5 vuoden sisällä	2,4
Olette ottanut pikaluottoa joskus aiemmin	3,7
Ette ole koskaan ottanut pikaluottoa	91,6
Ei osaa sanoa	0,2
Yhteensä	100,0

4.1 Kuinka yleistä pikaluottojen ottaminen on?

Vaikka eri kyselyissä pikaluottojen ottamista on kysytty hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla, kysymysten muotoilujen ja määrittelyjen erot eivät kuitenkaan ole niin suuria, että ne estäisivät tulosten vertailun keskenään. Taulukkoon 2 on koottu yhteenvetona kaikista kyselyistä tulokset, jotka kuvaavat pikaluottojen³⁷ yleisyyttä sen mukaan, miten niitä on kysytty vastaajilta.

³⁷ Pikaluottoista käytetään kussakin nimenomaisessa kyselyssä käytettyä termiä.

Taulukko 2. Pikaluottoja ottaneiden kuluttajien osuudet viiden eri kyselyn mukaan.

Kyselytutkimus	Pikaluottoa kyselyhetkellä	Ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneiden 12 kk aikana	Ottanut/käyttänyt pikaluottoa viimeksi kuluneiden 4 tai 5 vuoden aikana	Asiakkaana pikaluottoja myöntävässä rahoitusyhtiössä kyselyhetkellä
Tilastokeskus (2007–2018)	-----	1,0 % ottanut <i>pikalainaa</i> edellisenä vuonna (2007–2018) 1,5 % ottanut <i>pikalainaa</i> edellisenä vuonna (2018)	2,6 % ottanut <i>pikalainaa</i> viimeksi kuluneiden neljän vuoden sisällä (2007–2018) 4,8 % ottanut <i>pikalainaa</i> viimeksi kuluneiden neljän vuoden sisällä (2015–2018)	14,5 % (2007–2018) 19,2 % (2018)
KKV (2021)	<i>pikaluottoa</i> 0,9 %	1,1 % ottanut, mutta heillä ei ollut kyselyhetkellä <i>pikaluottoa</i> 2 % ottanut <i>pikaluottoa</i> ja heillä oli pikaluottoa myös kyselyhetkellä	2,4 % ottanut, mutta heillä ei ollut kyselyhetkellä eikä viimeisen 12 kk aikana <i>pikaluottoa</i> 4,4 % ottanut <i>pikaluottoa</i> viimeksi kuluneiden 5 vuoden aikana	-----
OP, Takuusäätiö & Marttaliitto (2019)	-----	-----	5 % käyttänyt <i>pikalainaa</i> viimeksi kuluneiden 5 vuoden aikana 17 % lisäksi käyttänyt <i>vakuudetonta kulutusluottoa</i> viimeksi kuluneiden 5 vuoden aikana	19 %
Finanssiala ry (2021)	<i>pikavippiä/pikaluottoa</i> 0,8 % jotain <i>muuta kulutusluottoa</i> 1 %	1 % ottanut <i>pikavippiä/pikaluottoa</i>	-----	-----
Kuluttajaliitto (2021)	-----	3,4 % ottanut <i>muun kuin pankin myöntämän vakuudettoman luoton (esim. ns. pikalainan, yhdistelmä- tai järjestelyluoton)</i>	-----	-----

Tilanne kyselyhetkellä

KKV:n kyselyssä 0,9 prosentilla vastaajista oli pikaluottoa kyselyhetkellä. Finanssialan kyselyn mukaan vajaalla prosentilla (0,8 %) vastaajista oli kyselyhetkellä pikaluottoa³⁸ ja tämän lisäksi yhdellä prosentilla ”jotain muuta kulutusluottoa” – yhteensä siis vajaalla kahdella prosentilla (1,8 %) oli pikaluottoa tai jotain muuta kulutusluottoa kyseisenä ajankohtana.

OP:n ym. kyselyssä kyselyhetken tilannetta kysyttiin toisella tavalla. Vastaajille esitettiin kysymys, oliko tämä kyselyhetkellä asiakkaana jossakin pikaluottoja myöntävässä rahoitusyhtiössä³⁹. Lähes viidesosa (19 %) ilmoitti olevansa tällaisen rahoitusyhtiön asiakkaana, mikä on merkittävästi suurempi osuus kuin niiden osuus, joilla oli KKV:n ja Finanssialan kyselyissä kyselyhetkellä pikaluottoa. Eroa selittää pitkälti se, että OP:n ym. kyselyn vastaajista osa on maksanut jonkin hyödykehankinnan (tyypillisesti esimerkiksi auton) osamaksulla, jonka myöntäjänä on jokin pikaluottoa myöntävä rahoitusyhtiö. Tilastokeskuksen kyselyssä 16 prosentilla vastaajista oli tällainen laina. OP:n ym. kysely ei siis kerro kuinka monella vastaajalla oli pikaluottoa kyselyhetkellä, koska asiakkuus voi perustua myös muihin luottotuotteisiin kuin pelkästään pikaluottoihin.

KKV:n kyselyn mukaan pikaluottoa oli kyselyhetkellä 0,9 prosentilla vastaajista, jota voidaan verrata Finanssialan kyselytuloksen tulokseen, jonka mukaan pikaluottoa oli 0,8 prosentilla vastaajista haastatteluhetkellä. Jos vertailuluvuksi otetaan Finanssialan ”pikavipit/pikaluotot” ja muut kulutusluotot kuin pankin myöntämät, osuus on 1,8 prosenttia, mikä on hieman suurempi osuus kuin meidän kyselyssämme. Erot eivät kuitenkaan ole järin suuria, ja koska havaintomäärät jäävät pieniksi, jo pari vastaajaa onnistuu nopeasti heilauttamaan prosenttiosuuksia.

Näin ollen pikaluottoa ottaneiden osuudet ovat melko lailla samansuuruiset, ja varsin luotettavalta vaikuttava arvio voisi olla, että **noin yhdellä tai korkeintaan kahdella prosentilla 18 vuotta täyttäneistä suomalaisista on pikaluottoja** – kun kyse on kyselyhetken tilanteesta.

Tilanne viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana

Neljässä kyselyssä kysyttiin pikaluotoista ja niiden ottamisesta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Kysymysten muotoilut vaihtelivat hieman kyselyittäin, millä saattaa olla vaikutusta myös kyselyiden tuloksiin.

Tilastokeskuksen kyselyssä kysyttiin, oliko vastaajan taloudessa tai jollakin sen jäsenellä pikalainaa edeltävän kalenterivuoden aikana. Kysymys koski siis vastaajan taloutta eikä pelkästään vastaajaa itseään. Lisäksi kysymys koski pikalainan omaamista eikä ottamista, joten pikalainan oli saattanut ottaa jo kyseistä vuotta aikaisemmin. Tilastokeskuksen aineistossa pikalainaa oli edeltävänä vuonna 1,5 prosentilla talouksista (v. 2018). Näin ollen Tilastokeskuksen kyselyn perusteella pikalainaa oli viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ottanut korkeintaan 1,5 prosenttia vastaajista.

KKV:n kyselyn mukaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana pikaluottoa oli ottanut 1,1 prosenttia. Sen lisäksi 0,9 prosentilla oli pikaluottoa kyselyhetkellä. Osa näistä oli luultavasti ottanut nykyisen pikaluottoonsa

38 Vastausvaihtoehdon tarkka muotoilu: ”Pikaluotto/Pikavippi eli lyhytaikainen kuten esim. tekstiviestillä otettu luotto”.

39 Asian selventämiseksi vastaajille annettiin esimerkkejä pikaluottoja tarjoavista rahoitusyhtiöistä.

edeltävän 12 kuukauden aikana, osa taas sitä ennen. Joten KKV:n kyselyn perusteella 1,1–2,0 prosenttia vastaajista oli ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana.

Finanssialan kyselyn mukaan pikaluottoa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ottaneita oli yksi prosentti vastaajista.

Kuluttajaliiton kyselyssä viimeksi kuluneen vuoden sisällä ”muuta kuin pankin myöntämää vakuudetonta luottoa (esim. ns. pikalainat, yhdistelmä- tai järjestelyluotot)” oli ottanut 3,4 prosenttia vastaajista. Osuus on hieman suurempi kuin KKV:n ja Finanssialan kyselyissä. Tähän saattaa syynä olla se, että Kuluttajaliiton kyselyssä vakuudettomat kuluttajaluotot sisältävät suuremman kirjon luottoja kuin pelkästään pikaluotot⁴⁰.

KKV:n ja Finanssialan kyselyissä saadut osuudet pikaluottoa vuoden sisällä ottaneista eivät sen sijaan juurikaan poikkea toisistaan. Kahdesta kyselystä saatu varsin yhteneväinen tulos antanee enemmän tukea tulokinnalle kuin yhden kyselyn poikkeava tulos (mikä sekään ei suuresti poikkea edellä mainittujen kahden muun kyselyn tuloksesta). Tämän perusteella voidaan melko luotettavasti arvioida **pikaluottoa viimeksi kuluneen vuoden aikana ottaneiden osuuden olevan noin yhdestä pariin prosenttiin**. Jos tarkasteluun lisätään Kuluttajaliiton samaa tulos, arvioitu osuus voisi olla jopa kolmisen prosenttia.

Tilanne viimeksi kuluneiden neljän tai viiden vuoden aikana

Pikaluottojen ottamista viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana kysyttiin KKV:n ja OP:n ym. kyselyissä. KKV:n kyselyn vastaajista 2,4 prosenttia ilmoitti ottaneensa pikaluottoa viimeksi kuluneiden viiden vuoden sisällä. Mutta kun tähän lisätään myös ne, joilla oli kyselyhetkellä pikaluottoa ja jotka olivat ottaneet pikaluottoa vuoden sisällä, osuus kasvaa 4,4 prosenttiin.

OP:n ym. tutkimuksessa kysyttiin, oliko vastaaja ”käyttänyt pikalainaa” viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana. Kyselyn vastaajista 5 prosenttia ilmoitti käyttäneensä pikalainaa tuona ajanjaksona. Jälleen voidaan todeta kahden edellä mainitun kyselyn tuottavan varsin samansuuruiset osuudet pikaluottoa ottaneista, minkä perusteella voidaan arvioida, että **viiden vuoden sisällä pikaluottoa ottaneiden osuus liikkuu noin 4,5–5 prosentin paikkeilla**.

Tilastokeskuksen kyselyssä ei kysytä suoraan tilannetta viimeksi kuluneiden viiden vuoden ajalta. Saadaksemme mahdollisimman vertailukelpoisen tiedon muihin aineistoihin nähden tarkastelemme kotitalouksia, jotka ovat osallistuneet kyselyyn jo neljänä peräkkäisenä vuonna (tuorein havainto vuodelta 2018). Näistä kotitalouksista 4,8 prosentilla on ollut pikalainaa vähintään kerran viimeisen neljän vuoden aikana.⁴¹

40 Kuluttajaliiton kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, olivatko he hakeneet viimeksi kuluneen vuoden aikana jotakin seuraavista luotoista: pankin myöntämä vakuudeton luotto; muun toimijan myöntämä vakuudeton luotto (esim. ns. pikalainat, yhdistelmä- tai järjestelyluotot); luottokortti tai muu maksukortti, jossa luotollinen ominaisuus; osa- tai erämaksukauppa (esim. huonekalujen, kodin elektroniikan, auton tai muun vastaavan hankinta), muu laina.

41 Vähintään kerran pikalainaa ottaneita on 2,6 %, kun huomioidaan koko aineistossa olevat kotitaloudet, jotka ovat osallistuneet kyselyyn neljänä peräkkäisenä vuonna. Ks. taulukko 2.

4.2 Ketkä pikaluottoja ottavat?

Tarkastelluissa kyselyissä Tilastokeskuksen kyselyä lukuun ottamatta pikaluottoja ottaneiden määrät jäävät lukumääräisesti niin pieniksi, että tulosten tarkasteluun taustamuuttujien suhteen on suhtauduttava varauksin. Esimerkiksi KKV:n kyselyssä muuttujien luokittaiset havaintomäärät eivät mahdollista tilastollisesti merkitsevien erojen tarkastelua. Tulosten läpikäynti taustamuuttujittain on epävarmaa, koska havaitut erot voivat johtua satunnaisvaihtelusta. Lisäksi on mahdollista, että useimmissa taustamuuttujissa on tapahtunut ajassa muutoksia. Esimerkiksi tulotaso on voinut olla viisi vuotta takaperin pikaluottoa otettaessa aivan toinen kuin kyselyhetkellä. Edellä esitetyistä epävarmuuksista huolimatta on mahdollisuus tehdä varovaista tarkastelua taustamuuttujittain. Tilastokeskuksen kyselyaineiston tiedot pikalainaa ottaneista taustamuuttujittain on esitetty liitteessä 3.

Ensinnäkin miehet näyttäisivät ottavan naisia useammin pikaluottoja. Tämän osoittavat sekä KKV:n että Kuluttajaliiton kyselyt. Pikaluottojen ottaminen vaihtelee myös iän mukaan. Nuoret (alle 35-vuotiaat) ottavat pikaluottoja muita useammin, mikä käy ilmi KKV:n, Tilastokeskuksen, Kuluttajaliiton ja OP:n ym.⁴² kyselyistä. Iäkkäämmät (yli 65-vuotiaat) taas ottavat KKV:n ja Tilastokeskuksen kyselyiden mukaan muita harvemmin pikaluottoa. KKV:n ja Tilastokeskuksen kyselyissä näkyi myös koulutuksen mukaisia eroja pikaluottojen ottamisessa. Perus- tai ammattikoulun käyneet ottavat pikaluottoa muita useammin, kun taas korkeakoulutetut ottavat niitä muita harvemmin. Ammattiaseman mukaan tarkasteltuna työttömät erottuvat ryhmänä, joka ottaa – jopa melko selvästi – useammin pikaluottoa kuin muut ryhmät. Tämä tulos on luettavissa sekä KKV:n että Tilastokeskuksen kyselyistä.

Ehkä jopa odotetustikin pienituloiset vastaajat ottavat pikaluottoa muita useammin. Tämä tulos saatiin sekä KKV:n, Tilastokeskuksen, Finanssialan että Kuluttajaliiton kyselyistä. Vastaavasti suurituloiset vastaajat ottivat pikaluottoja harvemmin KKV:n ja Tilastokeskuksen kyselyiden mukaan. KKV:n ja Tilastokeskuksen kyselyt osoittavat myös yksinasuvien ottaneen pikaluottoja useammin kuin yli yhden hengen taloudessa asuvat.

Kun tarkastelussa ovat viiden eri kyselyaineiston tulokset, niissä havaitut yhteneväisyydet vahvistavat yksittäisten kyselyjen antamaa kuvaa siitä, ketkä pikaluottoihin turvautuvat. **Pikaluoitoja näyttäisivät siis ottavan hieman muita useammin nuoret, vähemmän koulutetut, työttömät, miehet, pienituloiset sekä yksinasuvat.**

42 OP:n ym. kyselyssä kysymys koski siis kyselyhetkellä asiakkaana olemisesta pikaluottoa myöntävässä rahoitusyhtiössä. Asiakkuus voi siis perustua pikaluottojen lisäksi myös esimerkiksi osamaksusopimuksiin.

5 MAKSUVAIKEUKSIEN KOKEMINEN

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston yhteydessä tehdyssä kuluttajakyselyssä sekä KKV:n kuluttajakyselyssä tarkasteltiin pikaluottojen yleisyyteen liittyvien kysymysten lisäksi myös sitä, millaisia maksuvaikeuksia kyselyyn vastanneilla oli. Tilastokeskuksen kyselyssä oltiin kiinnostuneita kaikkiin luottoihin liittyvistä maksuvaikeuksista, KKV:n kyselyssä kiinnostuksen kohteena olivat nimenomaan pikaluottoihin liittyvät maksuvaikeudet.

5.1 Maksuvaikeuksien kokeminen Tilastokeskuksen kyselyssä

Tulonjakotilaston palveluaineiston avulla selvitimme, miten yleistä lainan maksuvaikeuksien kokeminen on niillä kotitalouksilla, joilla on pikalainaa. Tarkoituksenamme on selvittää, miten suuri osuus pikalainojen ottajista on ylivelkaantuneita. Tarkoitamme ylivelkaantumisella tilannetta, jossa kotitalous ei huonon taloudellisen tilanteen vuoksi pysty suoriutumaan velkojensa takaisinmaksusta. On tärkeää huomata, että tarkastelemme maksuvaikeuksien ja pikalainojen *yhteyttä*, mutta emme tiedä johtuvatko maksuvaikeudet nimenomaan pikalainan ottamisesta. On mahdollista, että kotitaloudet, jotka ottivat pikalainaa ja kokivat maksuvaikeuksia, olisivat joutuneet maksuvaikeuksiin myös pikalainasta huolimatta tai joutuneet turvautumaan pikalainoihin muiden maksuvaikeuksien takia. Toisin sanoen emme tutki pikalainan ja maksuvaikeuksien kausaaliyhteyttä. Huomionarvoista on myös se, että muuttajat kuvaavat maksuvaikeuksia yleisesti, ei pikalainan maksuvaikeutta. Maksuvaikeus voi siis koskea myös muuta lainaa niillä kotitalouksilla, joilla on pikalainan lisäksi jotain muuta lainaa. Tästä syystä tarkastelemme myös erikseen kotitalouksia, joilla on vain pikalainaa sekä kotitalouksia, joilla on pikalainaa ja jotain muuta lainaa.

Tarkastelemme lainan takaisinmaksua hyödyntämällä neljää eri muuttujaa, joista jokainen kuvaa kotitalouden maksukykyä. Hyödynnämme muuttujia, jotka kertovat onko kotitalous ottanut lainaa maksaakseen edellisen lainan (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi), onko kotitalous ollut tilanteessa, jossa se ei ole pystynyt lyhentämään lainaa ja onko kotitalous sopinut rahoituslaitoksen kanssa velan maksuaikataulun muutoksesta (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi). Lisäksi hyödynnämme muuttujaa, joka kuvaa tilannetta, jossa kotitalous raportoii olevansa ylivelkaantunut.

Taulukko 3 kuvaa pikalainojen ottajien maksuvaikeuksia. Se osoittaa, että maksuvaikeudet ovat huomattavasti yleisimpiä kotitalouksilla, jotka ovat ottaneet pikalainaa verrattuna populaation keskiarvoon. Keskiarvoja vertaamalla huomataan, että pikalainaa ottaneet raportoivat olevansa ylivelkaantuneita 8 kertaa todennäköisemmin kuin ne, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa. Erot todennäköisyyksissä ovat erittäin suuria myös muilla muuttujilla mitattuna, noin 3,5–13-kertaisia. Erot maksuvaikeuksissa pikalainaa ottaneiden ja niiden, keillä on jotain muuta kuin pikalainaa välillä, ovat tilastollisesti merkitseviä jokaisessa maksuvaikeutta mittaavassa muuttujassa yhden prosentin merkitsevyytasolla.⁴³

43 Myös erot maksuvaikeuksissa pikalainaa ottaneiden ja niiden kenellä ei ole pikalainaa (sisältäen myös ne keillä ei ole lainaa ollenkaan) välillä ovat tilastollisesti merkitseviä yhden prosentin merkitsevyytasolla.

Taulukko 3. Pikalainaa ottaneiden kokemat maksuvaikeudet.

Pikalainaa ottaneet (N=1 003)	Osuus pikalainaa ottaneista (%)	Osuus niistä, joilla ei ole pikalainaa (%)	Osuus populaatiosta (%)	Osuus niistä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa (%)
Itse raportoinut olevansa ylivelkaantunut	38,9	2,5	2,9	4,9
Ongelmia lainan lyhennyksessä	45,1	3,3	3,8	6,6
Ottanut uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	34,7	1,1	1,5	2,6
Sopinut maksuaikataulun muutoksesta (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	32,0	4,9	5,1	9,0

Saadaksemme tarkemman kuvan pikalainaa ottaneiden maksuvaikeuksista jaamme heidät kahteen ryhmään: niihin, joilla on pikalainan lisäksi jotain muuta lainaa ja niihin, joilla on ainoastaan pikalainaa. Kuten taulukko 4 osoittaa, niistä pikalainaa ottaneista, joilla on myös muita lainoja, lähes puolella on ollut ongelmia lainan takaisinmaksussa. Lisäksi selvästi yli kolmannes heistä on ottanut uutta velkaa aiempien lainojen maksuun tai sopinut maksuaikataulun muutoksesta huonon taloudellisen tilanteen takia.

Taulukko 4. Pikalainaa ja jotain muuta lainaa ottaneiden kokemat maksuvaikeudet.

Pikalainaa ja jotain muuta lainaa ottaneet (N=889)	Osuus pikalainaa ottaneista (%)	Osuus niistä, joilla ei ole pikalainaa (%)	Osuus populaatiosta (%)	Osuus niistä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa (%)
Itse raportoinut olevansa ylivelkaantunut	39,4	2,5	2,9	4,9
Ongelmia lainan lyhennyksessä	47,3	3,3	3,8	6,6
Ottanut uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	36,0	1,1	1,5	2,6
Sopinut maksuaikataulun muutoksesta (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	34,7	4,9	5,1	9,0

Sen sijaan niistä, joilla on pelkästään pikalainaa, hieman pienempi osuus raportoi kysytyn kaltaisista maksuvaikeuksista. Tosin heistäkin lähes yhtä moni raportoi itse olevansa ylivelkaantunut kuin niistä, joilla on sekä pikalainaa että muita lainoja. Heillä se olikin yleisin maksuvaikeutta kuvaava mittari neljästä tarkastellusta mittarista, kun muilla velkaantuneilla ongelmien kokeminen lainan lyhennyksessä oli useimmin mainittu maksuvaikeus. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Vain pikalainaa ottaneiden kokemat maksuvaikeudet.

Vain pikalainaa ottaneet (N=114)	Osuus pikalainaa ottaneista (%)	Osuus niistä, joilla ei ole pikalainaa (%)	Osuus populaatiosta (%)	Osuus niistä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa (%)
Itse raportoinut olevansa ylivelkaantunut	36,2	2,5	2,9	4,9
Ongelmia lainan lyhennyksessä	30,4	3,3	3,8	6,6
Ottanut uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	26,9	1,1	1,5	2,6
Sopinut maksuaikataulun muutoksesta (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi)	18,8	4,9	5,1	9,0

Vaikka edellä kuvatut kaksi pikalainaa ottaneiden ryhmää poikkeavat hieman toisistaan, ne osoittavat kuitenkin selvästi, että maksuvaikeuksia esiintyy pikalainaa ottaneilla huomattavasti enemmän kuin niillä, joilla pikalainaa ei ole. Maksuvaikeuksien kokeminen on jokaisella neljällä mittarilla mitattuna tilastollisesti merkitsevästi todennäköisempää *molemmissa* pikalainaa ottaneiden ryhmissä kuin niillä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa⁴⁴.

Täydennämme kuvailevaa analyysia tarkastelemalla pikalainaa ottaneiden maksuvaikeuksia myös vastaajien taustaominaisuuksien mukaan (ks. liite 4). Maksuvaikeuksien kokemuksessa oli havaittavissa jonkin verran eroja erilaisten vastaajien ja vastaajatalouksien välillä. Vertasimme eroja maksuvaikeuksien keskiarvoissa ja testatesamme tilastollista merkitsevyyttä käyttämme 5 prosentin merkitsevyytensä. Tulosten mukaan tarkasteltuna pienituloisilla on useammin maksuvaikeuksia kuin suurituloisilla. Pienituloiset kertoivat suurituloisia useammin olevansa ylivelkaantuneita, ottaneensa uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin ja heillä oli suurituloisia useammin ongelmia lainanlyhennyksessä. Pienituloisten ja keskituloisten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja ei löytynyt.

län mukaan tarkasteltuna alle 60-vuotiailla oli useammin maksuvaikeuksia kuin sitä vanhemmilla. Alle 60-vuotiailla oli useammin ongelmia lainanlyhennyksissä, ja he olivat useammin ottaneet huonon taloudellisen tilanteen vuoksi uutta velkaa edellisen lainan maksamiseen. Alle 60-vuotiaiden joukossa eri ikäryhmien välillä ei ollut juurikaan tilastollisesti merkitseviä eroja maksuvaikeuksien suhteen.⁴⁵

Maksuvaikeuksien kokemisessa oli eroja myös kotitalouden koostumuksen mukaan. Yksinasuvat raportoivat olevansa useammin ylivelkaantuneita, heillä oli useammin ongelmia lainan lyhennyksissä, ja he myös ottivat uutta velkaa edellisen velan takaisinmaksuun useammin kuin ei-yksinasuvat.⁴⁶

44 p-arvo < 0.01

45 Eroja tarkasteltaessa on käytetty 5 % merkitsevyytensä.

46 Eroja tarkasteltaessa on käytetty 5 % merkitsevyytensä.

Pikalainaa ottaneiden koulutusaste ja työmarkkina-asema oli yhteydessä maksuvaikkeuksiin. Mitä alhaisempi koulutusaste, sitä useammin vastaaja raportoi olevansa ylivelkaantunut ja oli kokenut ongelmia lainanlyhennyksessä. Työmarkkina-aseman mukaan tarkasteltuna työttömät kokivat työntekijöitä ja yrittäjiä useammin olevansa ylivelkaantuneita. Lainanlyhennyksissä työttömillä sekä yrittäjillä oli useammin ongelmia kuin työntekijöillä.⁴⁷

On tärkeää huomata, että yllä olevat erot pikalainaa ottaneiden taustaominaisuuksien mukaan eivät kerro syy-seuraussuhteesta. Useat taustaominaisuudet ovat myös korreloituneita toistensa kanssa. Tarkoituksenamme on tuottaa tietoa siitä, miten maksuvaikkeuksien kokeminen poikkeaa *pikalainaa ottaneiden keskuudessa* eri väestöryhmien välillä. Myös pikalainaa ottaneiden keskuudessa on selviä eroja maksuvaikkeuksien kokemisessa eri väestöryhmien välillä.

5.2 Maksuvaikkeuksien kokeminen KKV:n kyselyssä

Kun Tilastokeskuksen aineistossa käsiteltiin ylipäänsä luottoja koskevia maksuvaikkeuksia, KKV:n kyselyn avulla kohdennamme tarkastelun yksinomaan pikaluottojen takaisinmaksun kokemuksiin. KKV:n kyselyssä maksuvaikkeuksien kokemista ei konkretisoitu samalla tarkkuudella kuin edellä Tilastokeskuksen kyselyssä, vaan kyselyn vastaajat ottivat kantaa siihen, kuinka helppona tai vaikeana he olivat kokeneet pikaluottojen takaisinmaksun. Suurimmalle osalle pikaluottoa joskus ottaneista luoton takaisinmaksu on ollut hyvin helppoa, kuten taulukosta 6 käy ilmi. Kuudesosalle pikaluottoa ottaneista takaisinmaksu on ollut melko vaikeaa tai hyvin vaikeaa. Tilastokeskuksen kyselyssä niistä, joilla oli vain pikalainaa 30 prosenttia raportoi vaikeuksia pikalainan takaisinmaksussa ja 18,8 prosenttia ilmoitti sopineensa maksuaikataulun muutoksesta huonon taloudellisen tilanteen vuoksi.

Taulukko 6. Pikaluottojen takaisinmaksun helppous.

Kuinka helppoa tai vaikeaa pikaluottojen takaisinmaksu on ollut Teille? (N=190)	Vastajien osuus (%)
Hyvin helppoa	48,7
Melko helppoa	34,1
Melko vaikeaa	11,1
Hyvin vaikeaa	5,7
Ei osaa sanoa	0,4
Yhteensä	100,0

KKV:n kyselyssä luokitelliset havaintomäärät ovat sen verran pieniä, että taustamuuttujien mukaisiin eroihin on suhtauduttava pienellä varauksella. Kyselytulokset osoittavat kuitenkin, että pikaluottojen takaisinmaksu näyttää olevan muita useammin vaikeaa yksinasuville. Kun tarkastellaan vastaajien kokemuksia luottojen takaisin-

47 Eroja tarkasteltaessa on käytetty 5 % merkitsevyystasoa.

maksusta sen mukaan, milloin pikaluottoja on otettu, havaitaan niin ikään pieniä eroja pikaluottoa ottaneiden kokemuksissa. Muita useammin takaisinmaksun kokivat vaikeaksi ne, joilla ei kyselyhetkellä ollut enää pikaluottoa, mutta joilla oli ollut sitä kuitenkin viiden vuoden sisällä kyselyhetkestä taaksepäin. Heistä 23 prosenttia vastasi kokeensa takaisinmaksun vaikeana. Kaikista joskus pikaluottoa ottaneista 17 prosenttia sanoi kokeensa takaisinmaksun vaikeaksi. Niistä, joilla pikaluottoa oli kyselyhetkellä, näin vastanneiden osuus oli 12 prosenttia. Voi tietysti olla, että tämä osuus kasvaa, kun tulee aika maksaa pikaluotto takaisin. Niin ikään niistä, joilla viimeisimmästä pikaluoton ottamisesta oli kulunut aikaa yli viisi vuotta, 12 prosenttia oli kokenut luoton takaisinmaksun vaikeaksi.

Taulukko 7 osoittaa, että KKV:n kyselyaineistossa liki viidesosa pikaluottoa ottaneista oli ottanut pikaluottoa aiempien velkojen maksamista varten. OP:n ym. kyselyssä pikalainaa ottaneista vastaava osuus oli suurempi: 35 prosenttia kertoi ottaneensa pikalainaa velkojen maksamiseen. Edellä mainitussa kyselyssä velkojen maksaminen osoittautuikin toiseksi tyypillisimmäksi pikalainan käyttötarkoitukseksi heti ruoka- ja päivittäistavarojen jälkeen – viimeksi mainittuihin pikalainaa oli ottanut 41 prosenttia pikalainaa ottaneista.

Taulukko 7. Pikaluottojen ottaminen aiempien velkojen maksamiseen.

Oletteko joskus ottanut pikaluottoa aiempien velkojenne maksamiseen? (N=190)	Vastaajien osuus (%)
Kyllä	18,9
Ei	80,7
En osaa sanoa	0,4
Yhteensä	100,0

Kaikista joskus pikaluottoa ottaneista siis 18,9 prosenttia oli ottanut sitä maksaakseen aiempia velkojaan. Pikaluottojen ottaminen aikaisempien velkojen maksamiseen oli yleisempää niiden vastaajien keskuudessa, jotka olivat ottaneet pikaluottoa viiden viime vuoden aikana.

Toisaalta kuitenkin tiedetään, että velkaneuvontaan hakeutuvien velallisten on yhä vaikeampi nimetä syytä velkojen ottamiselle. On paljon mahdollista, että pikaluottojen ottaminen aikaisempien velkojen maksamiseen saattaa todellisuudessa olla tässä raportoitua yleisempää. Velkaneuvojien kanssa käytyjen asiantuntijakeskustelujen mukaan moni ylivelkaantunut mieltää ottavansa uutta velkaa esimerkiksi vuokran maksamiseen tai ruoanostoon, kun tulot on jo käytetty aiempien velkojen maksamiseen. Lisäksi Takuusäätien neuvot ovat todenneet, että yhä useamman on vaikea nimetä syytä velanotolle. Tämän epäillään johtuvan siitä, että velkoja on ketjutettu pitkään ja velkatilanteen pitkittyessä ja pahentuessa tilanne muuttuu yhä kaoottisemmaksi ja vaikeammin hahmotettavaksi.⁴⁸ Vastaava tilanne näkyy myös Ruotsissa, jossa niin ikään valtaosassa velkaneuvonnan asiakkaiden tilanteissa kulutusluotonkäyttötarkoitusta ei voida yksilöidä, mutta useimmin syyksi mainitaan nimenomaan aiempien velkojen maksaminen⁴⁹.

48 Ks. esim. Järvelä ym. (2019).

49 Konsumentverket (2021).

Tarkasteltujen kyselyjen tulokset osoittavat, että **pikaluottoa ottaneilla maksuvaikeudet ovat huomattavasti yleisimpiä kuin sellaisilla velallisilla, joilla ei ole pikaluottoa**. Pikaluottojen ja maksuvaikeuksien yhteys on ilmeinen, vaikka kytköksen laadusta ja syntymekanismista emme tarkasteltujen kyselyjen perusteella voi tehdä suoria johtopäätöksiä.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Kun puhutaan pikaluotoista, puhutaan usein niiden ongelmallisuudesta. Milloin niiden nähdään pitkittävän ja syventävän velkaantumisen kierrettä, kun velkojensa kanssa jo vaikeuksissa olevat yrittävät korjata tilannettaan helposti saatavilla vipeillä; milloin taas pikaluotot yhdistetään muihin haitallisiin ilmiöihin, kuten esimerkiksi peliriippuvuuteen, tai ylipäänsä huono-osaisuuteen. Pikaluotot ovat kalliita vakuudettomia luottoja, joita tarjoavat perinteisen pankkisektorin ulkopuolella toimivat ja näihin luottotuotteisiin pääasiassa keskittyvät rahoitusyhtiöt ja jotka toimivat ilman fyysisiä toimipisteitä, verkossa tai mobiilisti. Pikaluottoihin liittyvistä ongelmista on laajasti keskusteltu julkisuudessa, mutta niistä on myös tutkimustietoa.⁵⁰

Sen sijaan pikaluottomarkkinan koosta ja pikaluottojen ottamisen yleisyydestä on ollut vaikeampi hahmottaa selkeää kokonaiskuvaa, koska pikaluottoja ei tilastoida virallisesti. Esitetyt luvut pikaluottojen yleisyydestä perustuvat eri lähteistä tehtyihin arvioihin. Kokonaiskuva luottokannasta on kylläkin makrotasolla parantunut, kun Suomen Pankki aloitti pikaluottoyrityksiä koskevan tiedonkeruun vuonna 2021. Pikaluottojen yleisyyttä puolestaan on lähestytty kuluttajakyselyiden avulla, joissa on tiedusteltu pikaluottojen ottamisesta ja esimerkiksi pikaluottojen käyttötarkoituksesta ja luottojen takaisinmaksusta.

KKV teetti lyhyen kuluttajakyselyn osana monitilaajatutkimusta touko-kesäkuussa 2021. Siinä kysyttiin pikaluottojen ottamisen lisäksi luoton takaisinmaksukokemuksia ja sitä, onko pikaluottoa otettu aiempien velkojen hoitamista varten. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston yhteydessä kerätyssä kyselyaineistossa on niin ikään esitetty sekä pikalainojen yleisyyttä että maksuvaikkeuksien kokemista koskevia kysymyksiä. Tässä raportissa tarkastelimme näiden kyselyjen tuloksia, ja vertasimme niitä kolmeen muuhun viime vuosien aikana tehtyyn kuluttajakyselyyn⁵¹. Tarkoituksenamme oli etsiä vastauksia siihen, kuinka yleistä pikaluottojen ottaminen on sekä kuinka yleisiä ovat luottoihin liittyvät maksuvaikkeudet pikaluottoja ottaneilla.

Ongelmat ennen kaikkea syviä

Tarkasteltujen kuluttajakyselyiden tulokset ovat varsin samansuuntaisia ja vahvistavat kuvaa pikaluottojen yleisyydestä: pikaluottoja ottaa vuosittain vain pieni, noin prosentin tai parin suuruinen osuus kuluttajista. Pikainen johtopäätös saattaakin olla, etteivät pikaluottoihin liittyvät maksuvaikkeudet koske kovin laajaa kuluttajajoukkoa. Kuva pikaluottoihin liittyvistä maksuvaikkeuksista muuttuu melko lailla, kun vaihdetaan näkökulmaa ja tarkastellaan maksuvaikkeuksia pikaluottoa ottaneiden joukossa. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston yhteydessä kerätty aineisto tarjoaa asian tarkasteluun erinomaisen mahdollisuuden jo siksin, että kyseessä on iso aineisto⁵². Tilastokeskuksen kyselyssä maksuvaikkeuksia on lisäksi kysytty useammalla konkreettisella kysymyksellä, mikä yksilöi paremmin maksuvaikkeuksia ja niiden luonnetta. Voidaan olettaa, että vastaaminen helpottuu ja vastausten luotettavuus paranee, kun maksuvaikeus on kuvattu mahdollisimman helposti tunnistettavalla tavalla.

Silmiinpistävä, suorastaan hätkähdyttävä havainto on, että kun niistä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa, erilaisia maksuvaikkeuksia luottojensa kanssa on kokenut vain 2,6–9 prosenttia, pikaluottoa ottaneista vastaavat

50 Ks. esim. Järvelä ym. (2019), Rantala (2012); Kaartinen ym. (2009).

51 Finanssiala ry (2021); Kuluttajaliitto (2021); OP, Marttaliitto ja Takuusäätiö (2019).

52 Käytössämme aineisto vuosilta 2007–2018 ja se sisältää 124 689 havaintoa.

osuudet vaihtelevat 32–45 prosentin välillä. Erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Esimerkiksi niillä, joilla on jotain muuta kuin pikalainaa, 6,6 prosentilla oli ongelmia lainan lyhennyksessä ja 2,6 prosenttia oli ottanut huonon taloudellisen tilanteensa vuoksi uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin; pikalainaa ottaneista peräti 45,1 prosenttia koki ongelmia lainan lyhennyksessä ja 34,7 prosenttia kertoi ottaneensa uutta velkaa velanhoidotarkoituksessa.

Pikalainaa ottaneista ne, joilla oli sekä pikalainaa että muuta lainaa, kokivat useammin ongelmia lainan lyhennyksessä sekä sopivat useammin aikataulun muutoksista kuin ne, joilla oli ainoastaan pikalainaa. Pelkästään pikalainaa ottaneilla tilanne voi maksuvaikeuksista huolimatta olla ainakin osassa tapauksista helpompi, jos velkojen kokonaismäärä ei ole kovin suuri eikä velkakierre ole pitkittynyt.

Toisin sanoen pikaluoton ottamisen ja maksuvaikeuksien kokemisen välillä on selvä yhteys. Pikaluottoihin kytkeytyvät velkaongelmat eivät ehkä koske suurta joukkoa kuluttajia, mutta pikaluottoa ottaneista ne koskevat isoa osaa.

Uuden näkökulman aiheeseen tuo myös kyselytulosten perusteella tehdyt arviot pikaluottojen ottajien ja luottojen kanssa maksuvaikeuksiin joutuneiden lukumääristä väestössä. Esimerkiksi jos tulokset suhteutetaan 18–79-vuotiaaseen mannersuomalaiseen väestöön⁵³ olettamalla, että heistä 1–2 prosenttia on ottanut pikaluottoa vuoden sisällä, se tarkoittaa noin 42 000–84 000 ihmistä. Kun tästä joukosta 45 prosentilla on ollut ongelmia lainan lyhennyksessä, se tarkoittaa vuositasolla noin 19 000–38 000 henkilöä. Ja kun pikaluottoa ottaneista 35 prosenttia on ottanut huonon taloudellisen tilanteen vuoksi uutta velkaa vanhojen lainojen takaisinmaksuun, se tarkoittaa vuositasolla noin 15 000–30 000 henkilöä. KKV:n kyselyn mukaan 8,4 prosenttia on ottanut joskus pikaluottoa ja heistä 16,8 prosenttia on kokenut pikaluoton takaisinmaksun joko melko vaikeaksi tai hyvin vaikeaksi. Väestötasolla tämä tarkoittaisi, että noin 350 000 henkilöä on ottanut joskus pikaluottoa ja takaisinmaksun vaikeaksi heistä on kokenut likimain 60 000 henkilöä. Tällaiset laskuharjoitukset hieman muuttavat kuvaa ongelmien mittakaavasta: pikaluotot ja niihin liittyvät maksuvaikeudet eivät enää näytäkään koskevan vain pientä määrää suomalaisista.

Pikaluotto-ongelmat kasaantuvat haavoittuville kuluttajille

Entä ketkä pikaluottoihin sitten turvautuvat? Tarkastellut kyselyt vahvistavat kuvaa, joka usein liitetään pikaluottoihin ja pikaluotto-ongelmiin. Muita useammin pikaluottoja ottavat miehet, alle 35-vuotiaat, vähemmän koulutetut, työttömät, pienituloiset ja yksinasuvat. Kun tarkastellaan erikseen niitä pikaluottoja ottaneita, joilla on maksuvaikeuksia luottojen kanssa, samat kuluttajaryhmät nousevat esille. Pienenä poikkeamana erottuvat kuitenkin sukupuoli ja ikä: Tilastokeskuksen aineistossa naiset raportoivat maksuvaikeuksistaan miehiä useammin ja nuorempien ikäluokkien sijasta kaikki alle 60-vuotiaat kokevat maksuvaikeuksia useammin kuin heitä vanhemmat.

Ruotsin kuluttajaviraston kuluttajaluottoja ja ylivelkaantumista tarkastelevassa raportissa tunnistettiin velkaantumisen taustalla vastaavanlaisia piirteitä⁵⁴. Viraston omassa kuluttajamarkkinoita koskevassa tutkimuksessa syksyllä 2020 kävi ilmi, että noin kymmenellä prosentilla kuluttajista oli ollut taloudellisia vaikeuksia laskujen

53 Tilastokeskus (2022).

54 Konsumentverket (2021).

maksamisessa ajallaan viimeksi kuluneen vuoden sisällä. Suhteellisesti eniten maksuvaikeuksia oli nuorten, 18–29-vuotiaiden ryhmässä. Maksuvaikeuksia kokeneista kuluttajista 65 prosenttia oli hakenut luottoa selvittääkseen laskujen maksamisesta; joka viides oli ottanut lyhytaikaisen vakuudettoman lainan.

Ruotsin ammattiyhdistysliikkeen keskusjärjestö LO:n raportissa⁵⁵ tarkastelun kohteena olivat pitkään, vähintään viisi vuotta ulosotossa⁵⁶ olleet velalliset. Analyysi osoitti, että pitkäaikaisesti ylivelkaantuneet eroavat hämmästyttävän selvästi väestöstä tiettyjen taustatekijöiden suhteen. Heidän joukossaan yliedustettuina ovat pienituloiset, yksinasuvat, alemman koulutuksen saaneet, sairaat, työttömät sekä vuokra-asunnoissa asuvat.

Suomen Asiakastiedosta saadun tiedon mukaan vuoden 2021 lopussa maksuhäiriömerkinnän saaneista henkilöistä selvästi yli puolella oli merkintä rahaluottoa koskevasta velkomustuomiosta. Velkomustuomioista valtaosa koskee nimenomaan rahaluottoja, joihin pikaluotot sisältyvät kerta- ja tililuottojen ohella. Luotonen ym.⁵⁷ ovat tarkastelleet maksuhäiriömerkintöjä vuosina 2015–2020. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden joukossa korostuvat muita useammin nuoret miehet, naimattomat ja eronneet, työttömät, valtion tuella rakennetussa vuokra-asunnossa asuvat sekä muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvat. Maksuhäiriömerkinnöillä on yhteys alhaiseen koulutustasoon, äskeiseen avioeroon kuin myös alaikäisten lasten vanhempiin.

Myös Hiilamon ym.⁵⁸ nuorten maksuhäiriömerkintöjä tarkastelevassa tutkimuksessa merkintöjen todettiin olevan selvästi yleisempiä henkilöillä, jotka pärjäsivät heikosti peruskoulussa, etenivät peruskoulun jälkeen ammattikouluun tai jäivät kokonaan vaille toisen asteen koulutusta. Erityisesti merkintöjä havaittiin henkilöillä, jotka olivat saaneet toimeentulotukea varhaisaikuisuudessa pitkäkestoisesti. Maksuhäiriömerkinnän saaneilla oli muita todennäköisemmin lapsuuden aikana diagnosoitu mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriö ja lastensuojelun sijoitus kodin ulkopuolelle. Tutkimuksen kohteena oli Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen Kansalliset syntymäkohortti 1987 ja 1997 -tutkimuksen tiedot, ja maksuhäiriömerkinnöistä mukana tarkastelussa olivat kaikki maksuhäiriömerkintätyypit. Velkomustuomioista aiheutuneet maksuhäiriömerkinnät ovat kuitenkin yleisiä myös analyysin kohteena olleissa ikäryhmissä: syntymäkohortissa 1987 puolella ensimmäinen merkintä oli peräisin velkomustuomiosta, syntymäkohortissa 1997 jo selvästi yli puolella.

Sekä kyselyjen että maksuhäiriömerkintärekisterianalyysin tulokset taustamuuttujittain osoittavat pikaluotoista aiheutuvien ongelmien osuvan erityisesti haavoittuviin kuluttajaryhmiin. Vaikka taustamuuttajat sinänsä eivät kerro suoraan ihmisten tilanteista, ne viittaavat pikaluotto-ongelmien kytkeytyvän suuriin elämänmuutoksiin, kuten avioeroon ja työttömyyteen, sekä esimerkiksi ikävaiheena nuoruuteen, jolloin talousosaaminen ja elämänhallinnan taidot ovat vielä puutteellisia tai vasta kehitymässä. Myös vieraskieliset Suomessa asuvat ovat haavoittuvassa asemassa silloin, kun he päätyvät tekemään luottosopimuksia ymmärtämättä täysin luottoehtoja, joita ei ole esitetty heidän äidinkielellään. Maahanmuuttajataustaisten joukossa pikaluotto-ongelmiin joutumisen riskejä voivat kasvattaa yhtä aikaa monet asiat, kuten esimerkiksi heikko asema työmarkkinoilla, pienituloisuus ja alhainen koulutus.

55 de Toro (2016).

56 Ruotsin viranomaisen Kronofogden: <https://kronofogden.se/>

57 Luotonen ym. (2021).

58 Hiilamo ym. (2021).

Myös julkisuudessa aika ajoin nousevat tarinat ihmisten pikaluottokierteistä antavat kuvan siitä, että pikaluotot yhdistyvät myös sellaisiin ilmiöihin kuin nuorten syrjäytyminen, rahapelaaminen ja päihteiden käyttö. Peliklinikan asiantuntijoiden mukaan pikaluotot voivat pahimmillaan velkakierteen pahentamisen lisäksi myös syventää velallisten muita ongelmia⁵⁹. Pikaluottoihin liittyvät ongelmat voidaan nähdä taloudellisina ongelmina, mutta ne voivat juontaa juurensa vaikeista elämäntilanteista sekä kytkeytyä monisyisiin sosiaalisiin ongelmiin. LO:n raportissa⁶⁰ ylivelkaantumisen taustalla olevat yksilökohtaiset syyt jäsenetään yhtäältä heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin, toisaalta yksilöllisiin ongelmiin, jotka liittyvät käyttäytymiseen, kykyihin, tietoihin ja sosiaalisiin verkostoihin. Näyttääkin siltä, että pikaluotot ongelmina ovat usein yhtä aikaa sekä taloudellisia että sosiaalisia, ja niiden vaikutukset ulottuvat velallisten ja heidän läheistensä elämän lisäksi laajalle yhteiskuntaan. Myös pikaluottojen sääntelyä ja markkinaa puuttumisen keinoja olisi hyvä pohtia tästä näkökulmasta.

Kyselytutkimusten tuloksissa myös pieniä eroja

Tässä raportissa tarkasteltiin rinnakkain viittä eri kuluttajakyselyä, joissa on kysytty pikaluottojen ottamisesta. Päälimmäinen havainto on, että ne antavat varsin yhdenmukaisen kuvan pikaluottojen yleisyydestä. Tämän perusteella tuloksia pikaluottoa ottaneiden osuudesta väestötasolla voitaneen pitää varsin luotettavina. Voi kuitenkin olla, että väestötannalla kyselyiden katveeseen jää osa pikaluottoa ottaneista, jos he esimerkiksi syrjäytymisen vuoksi eivät ole tällaisten kyselyiden tavoitettavissa. Jatkossa on kenties mietittävä enemmän otantaan, mutta myös yleisemmin kyselymenetelmään liittyviä metodologisia kysymyksiä, kun haluamme ymmärtää pikaluotto-ongelmien syntymekanismeja.

Vaikka erot tarkasteltujen kyselyiden tulosten välillä olivat pieniä, saavat ne pohtimaan esimerkiksi vastaajalle annettujen määritelmien vaikutusta vastaamiseen. Kuten jo johdantoluvussa totesimme pikaluottojen – puhekielisemmin pikavippien – määrittelyt vaihtelevat eri lähteissä, on kysymys sitten tutkimuksesta, rekisteritiedosta tai keskustelusta, jota pikaluotoista käydään. Määrittelyjä sai pohtimaan esimerkiksi se, että tarkastellessamme pikaluottojen ottamista viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, kaikissa muissa paitsi Kuluttajaliiton kyselyssä luottoa ottaneiden osuuden vaihtelivat yhdestä pariin prosenttiin, kun Kuluttajaliiton kyselyssä 3,4 prosenttia kertoi ottaneensa *muun kuin pankin myöntämän vakuudettoman luoton (esim. ns. pikalainan, yhdistelmä- tai järjestelyluoton)*. Ero ei sinänsä ole merkittävä ja se voi selittyä monella eri tavalla. Yksi mahdollinen selitys voi olla se, että kysymyksessä oli erikseen mainittu yhdistelmä- ja järjestelyluotot toisin kuin muissa kyselyissä. On mahdollista, että muissa kyselyissä osa vastaajista ei ole välttämättä tullut edes ajatelleeksi tällaisia luottotuotteita tai on ymmärtänyt niiden rajatun kyselyn ulkopuolelle. Moni saattaa myös kokea yhdistelmä- ja järjestelyluoton yleisemmin hyväksytyksi kuin pikaluotot, ja etenkin pikavipit: järjestelyluotollahan nimenomaan koetaan järjestettävän tilannetta parempaan kuntoon, ja siksi voi olla myös helpompaa kertoa ottaneensa tällaista luottoa. Sinänsä kaupallisissa järjestelyluotoissa on kuitenkin kysymys vakuudettomista kuluttajaluotoista, jotka eivät välttämättä aina paranna velallisen tilannetta. Käytetyt määritelmät voivat olla siis varsin erilaisia konnotaatioltaan, minkä takia niihin kannattaa kiinnittää oma erityinen huomionsa – tämä oli myös opiksi itsellemme.

59 Järvelä ym. (2019).

60 de Toro (2016).

Huomio kiinnittyi myös maksuvaikeuksien kokeneiden osuuksiin. KKV:n kyselyssä pikaluottoa ottaneista 16,8 prosenttia kertoi pikaluottojen takaisinmaksun olleen vaikeaa. Tilastokeskuksen kyselyssä pikalainaa ottaneista erilaisia maksuvaikeuksia oli kokenut jokaisella mittarilla mitattuna vähintään noin kolmannes: 45,1 prosentilla oli ongelmia lainanlyhennyksessä, 38,9 prosenttia raportoi olevansa ylivelkaantunut, 34,7 prosenttia oli ottanut huonon taloudellisen tilanteensa takia uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin ja 32 prosenttia oli edellä mainitusta syystä sopinut lainan maksuaikataulun muutoksesta. Mistä erot voisivat johtua näiden kahden kyselyn välillä?

Yksi selittävä tekijä voi olla se, että KKV:n kyselyssä kysymys koski ainoastaan pikaluottoja, kun Tilastokeskuksen kyselyssä oltiin kiinnostuneita kaikkien mahdollisten lainojen maksuvaikeuksista. Tämä ero kysymyksissä voi vaikuttaa vastauksiin ainakin kahdella tavalla. Ensinnäkin kotitaloudet, joilla on pikalainan lisäksi muita lainatyyppisiä, voivat kokea enemmän maksuvaikeuksia, koska heillä on useampia lainatyyppisiä maksettavana. Toiseksi Tilastokeskuksen aineistossa voi olla velallisia, jotka kokevat ongelmia ylipäänsä velkojen hoidossa ja jotka nimenomaan ovat pyrkineet hoitamaan velkojaan pikalainan avulla – mikä kertoo jo pidemmälle edenneestä velkakierteestä. Paradoksaalisella tavalla tällaisessa tilanteessa esimerkiksi asunto- ja kulutusluotto pankista voidaan kokea ongelmana, jonka hoitamiseksi otettu pikalaina taas saatetaan kokea ratkaisuna. Tästä viitteitä antoi myös se Tilastokeskuksen kyselystä saatu tulos, jonka mukaan pikalainaa ja muita lainoja ottaneet kokivat hieman enemmän maksuvaikeuksia kuin ne, jotka olivat ottaneet pelkästään pikalainaa.

Maksuvaikeuksia kysyttiin myös eri lailla: KKV:n kyselyssä asiaa lähestyttiin yleisluontoisella kysymyksellä siitä, kuinka helppona tai vaikeana pikaluoton takaisinmaksu on koettu. Tilastokeskuksen kyselyssä esitettiin neljä erillistä kysymystä, jotka olivat konkreettisempia ja siten ehkä auttoivat vastaajia tunnistamaan, mitä kaikkea maksuvaikeuksilla voidaan tarkoittaa. Tämän vuoksi Tilastokeskuksen kysely saattaa kenties antaa todennukaisemman kuvan koetuista vaikeuksista.

Lisäksi Tilastokeskus tiedonkerääjänä saattaa herättää jo sinällään vastaajissa luottamusta, onhan kyseessä Suomen tilastoviranomainen. Kyselyn vastaajat ovat sitoutuneet olemaan mukana tulonjakotilaston tiedonkeruussa neljän vuoden ajan, mikä sekin saattaa vaikuttaa vastaajien motivaatioon vastata kyselyyn tarkasti ja mahdollisimman totuudenmukaisesti. He ovat todennäköisesti myös valmistautuneempia vastaamaan aiheeseen kuin tilanteessa, jossa kysely tulee yllättäen vastattavaksi. KKV:n kyselyn kolme kysymystä esitettiin osana Kantar TNS:n monitilaajatutkimusta, jossa vastaajat puhelinhaastattelijan soiton saadessaan ottavat kantaa vaihdellen hyvinkin erilaisten aihepiirien kysymyksiin. Vastaamistilanteella saattaa olla vaikutusta siihen, kuinka hyvin vastaajat ovat paneutuneet aiheeseen juuri kyselyhetkellä.

Pikaluotot voidaan nähdä myös laajemmin sosiaalisina ongelmina

Tässä raportissa tarkastellut kuluttajakyselyt vahvistavat tarinaa pikaluotoista, jota myös aiempi tutkimus kertoo. Tarkastelu pikaluottojen ja maksuvaikeuksien yhteydestä tuo samalla uutta tutkimustietoa keskusteluun pikaluotoista ja niihin liittyvistä ongelmista. Tarkasteltujen kuluttajakyselyiden tulokset nostavat esiin erityisesti kolme pikaluottoihin liittyvää asiaa.

Ensinnäkin pikaluottojen ottaminen ei vaikuta yleiseltä; ainoastaan pieni osa suomalaisista turvautuu joissakin tilanteissa pikaluottoihin. Tämä tulos on linjassa myös Suomen Pankin tiedonkeruun kanssa, jonka mukaan pikaluottoyritysten myöntämien kulutusluottojen osuus on vajaa prosentti kotitalouksien koko kulutusluottokannasta. Kansantalouden näkökulmasta pikaluotto-ongelmat saattavat herkästi kutistua melko marginaaliseksi.

Toinen pikaluottoja koskeva tulos kuitenkin hätkähdyttää: pikaluottoa ottaneilla maksuvaikeudet ovat moninkertaisesti yleisempiä kuin sellaisilla velallisilla, joilla ei ole pikaluottoa. On selvää, että pikaluotoilla ja kuluttajien maksuvaikeuksilla on ilmeinen yhteys toisiinsa. Vaikka emme kyselytulosten perusteella pysty tekemään suoraan päätelmiä pikaluottojen ja maksuvaikeuksien kausaalisuhteesta, voimme kuitenkin väittää pikaluottoa ottavien riskiä maksuvaikeuksiin joutumisesta varsin suureksi.

Kolmas pikaluottoihin yhdistyvä piirre on, että niitä ottavat muita useammin esimerkiksi nuoret, työttömät, pientuloiset, erilaisissa elämän muutosvaiheissa tai muista syistä haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset. Pikaluotto-ongelmien taustalla saattaa olla erilaisia riippuvuuksia rahapelaamisesta päihteisiin, syrjäytymistä ja monenlaista huono-osaisuutta. Jatkossa olisikin tarpeen saada tarkemmin tutkimustietoa pikaluotto-ongelmien syntymekanismeista, ja etenkin kiinnittää huomiota pikaluottojen ja erinäisten sosiaalisten ongelmien välisiin kytköksiin. Yksittäisten ihmisten henkilökohtaisten tragedioiden ja taloudellisten menetysten ohella olisi hyvä pohtia myös pikaluottojen aiheuttamia yhteiskunnallisia kustannuksia.

LÄHTEET

- Finanssiala ry (2021). Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. Tekstiraportti. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/velj/2020/velj_2020_2021-06-09_fi.pdf [viitattu 11.4.2022].
- HE 53/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_53+2020.pdf [viitattu 11.4.2022].
- Hiilamo, A, Keski-Säntti, M, Kääriälä, A ja Hiilamo, H (2021). Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät-rekisteritutkimus ikäkohorteilla 1987 ja 1997. Itlan tutkimukset 2021:2. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143055/nuorten-aikuisten-maksuhairiomerkinnaat.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 11.4.2022].
- Järvelä, K, Raijas, A ja Saastamoinen, M (2019). Pikavippiongelmien laatu ja laajuus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 3/2019. Saatavissa: <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-3-2019-pikavippiongelmien-laatu-ja-laajuus.pdf> [viitattu 11.4.2022].
- Kaartinen, R, Autio, M ja Lähteenmaa, J (2012). Pikavipeillä vaikeuksiin: nuorten luotonkäyttäjien pakkotilanteet, vippikierteet ja huono-osaisuus. Teoksessa: Vesa Keskinen, Markus Laine, Martti Tuominen ja Tyyne Hakkarainen (toim.), Kaupunkiköyhyyden monet kasvot: näkökulmia helsinkiläiseen huono-osaisuuteen. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Konsumentverket (2021). Konsument på kredit. En analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Rapport 2021: 1. Saatavissa: <https://www.konsumentverket.se/globalassets/publikationer/produkter-och-tjanster/finansiella-tjanster/2021-1-konsument-pa-kredit-konsumentverket.pdf> [viitattu 11.4.2022].
- Kuluttajansuojalaki 38/1978. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038#L7> [viitattu 11.4.2022].
- Laki Finanssivalvonnasta 878/2008. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080878#P4> [viitattu 11.4.2022].
- Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä 853/2016. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160853> [viitattu 11.4.2022].
- Luotonen, N, Puttonen, V ja Rantapuska E (2021). Maksuhäiriöt Suomessa 2015–2020. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu. 19.5.2021. Saatavissa: https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2021-05/Luotonen%20Puttonen%20Rantapuska%20Maksuh%C3%A4iri%C3%B6t%20Suomessa_1.pdf [viitattu 11.4.2022].

Oikeusministeriö (2021). Oikeusministeriön kirjanpitoyksikön (KPY 150) tilinpäätös vuodelta 2020.

Oikeusministeriö Helsinki 2021. Oikeusministeriön julkaisuja, Toiminta ja hallinto 2021:2. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163841/OM_2022_1_TH.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 11.4.2022].

Osuuspankki, Marttaliitto ja Takuusäätiö (2019). Rahapuhetta. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta oman talouden hallintaan. Julkaistut tulokset saatavissa:

<https://www.op.fi/documents/20556/31515214/Rahapuhetta+-+tutkimus+suomalaisten+suhtautumisesta+oman+talouden+hallintaan/c521aa71-a443-f2e3-1b76-4cc4837e74ee> [viitattu 11.4.2022].

Peltonen, A ja Saastamoinen, M (2019). Pikaluottojen markkinoinnin sääntelyn vaihtoehtoja. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 6/2019. Saatavissa:

<https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-6-2019-pikaluottojen-saantelyn-vaihtoehtoja.pdf> [viitattu 11.4.2022].

Rantala, K (2012). Vippikierteen muotokuva. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. OPTL:n verkkokatsauksia 24/201a. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152578/Verkko24_Rantala_2012.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 11.4.2022].

Suomen Asiakastieto (2021). Kulutusluottoja hakevilla korkea riski ylivelkaantua – Tiesitkö, että positiivisen luottotietorekisterin tieto on jo saatavissa? Artikkelinä 1.7.2021 Suomen Asiakastiedon sivustolla.

Saatavissa: <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/kulutusluottoja-hakevilla-korkea-riski-ylivelkaantua-tiesitko-etta-positiivisen-luottotietorekisterin-tieto-on-jo-saatavissa.html> [viitattu 11.4.2022].

Suomen Asiakastieto (2022). Maksuhäiriötilastot – Suomi 2021. Saatavissa:

<https://www.epressi.com/media/userfiles/123829/1641535137/asiakastieto-maksuhairiotilasto-2021.pdf> [viitattu 11.4.2022].

Suomen Pankki (2022). Kulutusluotto- ja pienlainayhtiöistä nostettujen uusien vakuudettomien kulutusluottojen keskiporko oli yli 16 %. Muut rahoituslaitokset, tilastotiedote 2021Q4. 2.3.2022. Saatavissa: <http://bof.fi/mail-pv.fi/a/s/184556986-cfad73ec488168cdfa15561b4e2b1593/4931464> [viitattu

11.4.2022].

Tilastokeskus (2021). Velkajärjestelyt 2020. Suomen virallinen tilasto. Oikeus 2021. Saatavissa:

https://www.stat.fi/til/velj/2020/velj_2020_2021-06-09_fi.pdf [viitattu 11.4.2022].

Tilastokeskus (2022). Väestörakennetta koskevat tietokantataulukot 31.12.2020. Saatavissa:

https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11re.px/ [viitattu 11.4.2022].

de Toro, S (2016). Långvarig överskuldssättning – Den bortglömda ojämlikheten. Enheten för ekonomisk politik. LO rapport. Saatavissa:

[https://mellansverige.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_langvarig_overskuldsattning_pdf/\\$File/Langvarig_overskuldsattning.pdf](https://mellansverige.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_langvarig_overskuldsattning_pdf/$File/Langvarig_overskuldsattning.pdf) [viitattu 11.4.2022].

Ulosottolaitos (2022). Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2021. Valtakunnanvoudin kanslia. Saatavissa:

<https://www.ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/julkaisutjaasiakirjat/tilastot.html> [viitattu 11.4.2022].

Valtiovarainministeriö (2019). Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista,

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:56. Saatavissa:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161807> [viitattu 11.4.2022].

Valtiovarainministeriö (2022). Kotitalouksien velkaantumisen rajoittamiseen tähtäävät lakiluonnokset lähtevät

lausuntokierrokselle. Lausuntopyyntöä koskeva tiedote 28.1.2022. Saatavissa: [https://vm.fi/-](https://vm.fi/-/kotitalouksien-velkaantumisen-rajoittamiseen-tahtaavat-lakiluonnokset-lahtevat-lausuntokierrokselle)

[/kotitalouksien-velkaantumisen-rajoittamiseen-tahtaavat-lakiluonnokset-lahtevat-lausuntokierrokselle](https://vm.fi/-/kotitalouksien-velkaantumisen-rajoittamiseen-tahtaavat-lakiluonnokset-lahtevat-lausuntokierrokselle) [viitattu 11.4.2022].

LIITE 1: TILASTOKESKUKSEN KYSELYN PIKALAINOJA JA KOETTUJA MAKSUVAIKEUKSIA KOSKEVAT KYSYMYKSET

1. Oliko taloudellanne tai jollakin sen jäsenistä jotain seuraavista lainoista tai maksuista vuonna X *[kysytään kaikilta]*:
 - asuntolainaa vakituiseen asuntoon?
 - opintolainaa?
 - korollista luottokortti- tai tililuottoa?
 - osamaksuja tai leasingmaksuja? (mukaan lukien autolainat rahoitusyhtiöiden kautta)
 - pankkilainaa kotitaloutenne hankintoihin?
 - pikalainaa?
 - yrityslainaa (josta joku talouden jäsen on henkilökohtaisesti vastuussa)?
 - jotain muuta lainaa?
 - ei mitään lainaa
2. Onko taloutenne ollut vuoden X aikana tilanteessa, jossa rahat eivät ole riittäneet lainojen lyhennysten tai korkojen maksamiseen ajallaan *[kysytään niiltä, joilla laskut jääneet maksamatta ainakin kerran ja taloudella jotain velkaa]*:
 - kerran
 - kahdesti tai useammin
 - ei kertaakaan?
 - kyseisiä maksuja ei langennut maksettavaksi vuoden X aikana
3. Onko taloutenne ollut vuoden X aikana tilanteessa, jossa velkojen määrä on kasvanut yli selviytymisrajan? *[kysytään niiltä, joilla on velkaa]*
 - kyllä
 - ei
4. Onko taloutenne taloudellisen selviytymisen vuoksi sopinut pankin tai muun luototuslaitoksen kanssa velan maksuaikataulun tai koron muuttamisesta vuoden X aikana? *[kysytään niiltä, joilla on velkaa]*
 - kyllä
 - ei
5. Onko taloutenne ottanut uutta velkaa selviytyäkseen aikaisemmista veloista? *[kysytään niiltä, joilla on velkaa yli selviytymisrajan]*
 - kyllä
 - ei

LIITE 2: KKV:N KYSELY PIKALUOTOISTA

[Haastattelija kertoo aluksi:]

Seuraavat kysymykset koskevat pikaluottoja. Kerron aluksi, mitä tarkoitan pikaluotoilla. Pikaluotoista käytetään monia nimiä kuten pikavippi, pikalaina, vakuudeton kulutusluotto, joustoluotto tai limiittiluotto.

Niitä saa nopeasti ja helposti ilman vakuuksia tai takaajia joko verkosta tai puhelimen sovelluksilla. Pikaluottoja myöntävät perinteisen pankkisektorin ulkopuoliset rahoitusyhtiöt ja digipankit. Tällaisia yrityksiä ja luottoja ovat esimerkiksi Blue Finance, SaldoLimitti, Credit24, Ferratum ja Bigbank. Verkossa pikaluottoja välittävät myös vertailu- ja välityssivustot kuten esimerkiksi Rahalaitos, Omalaina ja Sortter.

1. Oletko joskus ottanut pikaluottoa jostakin pikaluottoja myöntävästä yrityksestä? Luettelen sinulle vastausvaihtoehdot ja pyydän sinua kertomaan heti, kun kuulet sinulle oikean vaihtoehdon.
 - kyllä, minulla on tällä hetkellä pikaluottoa
 - kyllä, olen ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneen vuoden sisällä
 - kyllä, olen ottanut pikaluottoa viimeksi kuluneiden 5 vuoden sisällä
 - kyllä, olen ottanut pikaluottoa joskus aiemmin
 - en ole koskaan ottanut pikaluottoa *[kysely päättyy]*
 - en osaa sanoa *[ei lueta ääneen]*
2. Kuinka helppoa tai vaikeaa pikaluottojen takaisinmaksu on ollut sinulle? *[vastausvaihtoehdot luettellaan eos-vaihtoehtoa lukuun ottamatta]*
 - hyvin helppoa
 - melko helppoa
 - melko vaikeaa
 - hyvin vaikeaa
 - en osaa sanoa *[ei lueta ääneen]*
3. Oletko joskus ottanut pikaluottoa aiempien velkojesi maksamiseen? *[vastausvaihtoehdot ei luettella]*
 - kyllä
 - en
 - en osaa sanoa

LIITE 3: PIKALAINAA OTTANEET TAUSTAMUUTTUIJITTAIN TILASTOKESKUKSEN KYSELYAINEISTOSSA V. 2007–2018

Taustamuuttuja	Ottanut pikalainaa (%)	Ottanut pikalainaa ja jotain muuta lainaa (%)	Ottanut vain pikalainaa (%)
Koulutus:			
Vain peruskoulun käynyt (N=30 937)	1,16 (0,12)	0,87 (0,10)	0,30 (0,07)
Toisen asteen tutkinto (N=50 768)	1,29 (0,08)	1,16 (0,08)	0,13 (0,03)
Korkeakoulututkinto (N=42 995)	0,60 (0,06)	0,54 (0,06)	0,06 (0,02)
Tulot:			
Alin kvartaali (N=31 160)	1,55 (0,11)	1,23 (0,10)	0,32 (0,05)
2. kvartaali (N=31 163)	0,92 (0,09)	0,84 (0,07)	0,09 (0,04)
3. kvartaali (N=31 165)	0,67 (0,07)	0,66 (0,07)	0,01 (0,01)
Ylin kvartaali (N=31 162)	0,37 (0,04)	0,37 (0,05)	0,001 (0,001)
Ikä:			
16–29 v. (N=21 702)	1,94 (0,17)	1,65 (0,16)	0,30 (0,08)
30–39 v. (N=17 584)	1,54 (0,16)	1,44 (0,16)	0,10 (0,03)
40–60 v. (N=45 218)	1,07 (0,09)	0,92 (0,08)	0,15 (0,03)
Yli 60 v. (N=40 145)	0,35 (0,06)	0,24 (0,04)	0,11 (0,04)
Kotitalouden rakenne:			
Yksinasuvat (N=29 552)	1,25 (0,10)	0,99 (0,09)	0,25 (0,04)
Ei-yksinasuvat (N=95 098)	0,90 (0,06)	0,82 (0,05)	0,09 (0,02)
Työmarkkina-asema:			
Työttömät (vähintään 12 kk) (N=7 314)	2,88 (0,32)	2,10 (0,27)	0,77 (0,16)
Palkansaajat (N=51 394)	1,13 (0,08)	1,06 (0,08)	0,07 (0,02)
Yrittäjät (N=16 224)	0,70 (0,10)	0,69 (0,10)	0,01 (0,01)
Opiskelijat (N=10 237)	1,46 (0,21)	1,29 (0,20)	1,64 (0,05)
Eläkeläiset (N=34 827)	0,49 (0,07)	0,34 (0,06)	0,15 (0,05)
Kaikki:			
N=124 690	1,05 (0,05)	0,89 (0,05)	0,15 (0,02)

LIITE 4: PIKALAINAA OTTANEIDEN MAKSUVAIKEUDET TAUSTAMUUTTUJITTAIN TILASTOKESKUKSEN KYSELYAINEISTOSSA V. 2007–2018

Taustamuuttuja	Itse raportoinut olevansa ylivelkaantunut (%)	Ongelmia lainan lyhennyksessä (%)	Ottanut uutta velkaa maksaakseen edellisen lainan takaisin (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi) (%)	Sopinut maksuaikataulun muutoksesta (huonon taloudellisen tilanteen vuoksi) (%)
Koulutus:				
Vain peruskoulun käynyt (N=272)	44,3 (4,2)	50,1 (4,4)	36,2 (4,8)	35,5 (4,2)
Toisen asteen tutkinto (N=504)	39,5 (3,1)	43,1 (3,0)	34,4 (3,1)	29,4 (2,8)
Korkeakoulututkinto (N=227)	27,5 (5,0)	40,9 (4,9)	33,3 (4,9)	33,7 (4,4)
Tulot:				
Alin kvartaali (N=446)	44,6 (3,1)	47,4 (3,0)	35,9 (3,4)	30,2 (2,8)
2. kvartaali (N=254)	36,3 (4,1)	46,4 (4,3)	37,0 (4,0)	35,2 (3,9)
3. kvartaali (N=186)	24,8 (3,9)	37,0 (4,5)	33,3 (4,9)	35,9 (5,1)
Ylin kvartaali (N=117)	20,0 (4,6)	34,0 (5,4)	15,4 (4,9)	28,2 (5,5)
Ikä:				
16–29 v. (N=325)	37,9 (3,8)	46,9 (3,6)	35,3 (4,3)	31,6 (3,6)
30–39 v. (N=211)	41,8 (5,2)	49,6 (4,9)	38,4 (5,0)	37,0 (4,4)
40–60 v. (N=286)	40,8 (3,6)	47,1 (3,8)	36,0 (3,6)	33,8 (3,6)
Yli 60 v. (N=109)	31,1 (6,2)	26,6 (5,9)	23,2 (5,5)	18,6 (5,1)
Kotitalouden rakenne:				
Yksinasuvat (N=349)	43,0 (3,4)	47,0 (3,4)	36,7 (3,5)	30,6 (3,0)
Ei-yksinasuvat (N=654)	34,9 (2,7)	43,3 (2,7)	32,9 (3,0)	33,3 (2,7)
Työmarkkina-asema:				
Työttömät (N=158)	53,4 (5,0)	57,4 (4,4)	31,1 (4,9)	34,2 (5,0)
Palkansaajat (N=372)	36,5 (3,2)	42,7 (3,3)	35,5 (3,3)	34,8 (3,0)
Yrittäjät (N=80)	34,8 (7,9)	54,8 (7,5)	43,9 (8,4)	39,2 (7,7)
Opiskelijat (N=91)	30,9 (5,8)	43,4 (6,7)	31,8 (6,9)	26,5 (5,5)
Eläkeläiset (N=117)	32,5 (5,6)	35,2 (5,6)	34,1 (7,1)	21,0 (5,3)

Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 5/2022

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
PL 5, 00531 Helsinki
Puhelin 029 505 3000 (pvm/mpm)
kirjaamo@kkv.fi • www.kkv.fi